

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav etnologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Agáta Zábranská (etnologie - italianistika)

Oslava kultu svatého Mikuláše v Bari

Tradice a rituály a jejich význam pro místní obyvatele

Celebration of the Cult of St. Nicholas in Bari.

Traditions and Rituals and their Significance for Local Inhabitants.

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí práce doc. PhDr. Ludmile Sochorové CSc.
za odbornou pomoc a cenné rady.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

podpis:

Abstrakt:

Cílem bakalářské práce bylo pojednat o fenoménu kultu svatého Mikuláše jako patrona města Bari. Byla provedena analýza tradice jako náboženské, kulturní, historické i společenské události a byl zkoumán její význam pro místní obyvatele, a to především pro mladou generaci, na pozadí historického kontextu. Metodou studie byla analýza a interpretace dotazníků, odborné literatury a terénního výzkumu. Práce by také měla sloužit jako nahlédnutí do mentality obyvatel jižní a zároveň nejvýchodnější části Itálie – Apulie, kde je v lidech silně zakořeněná zbožnost a smysl pro tradici. Oslavy kultu sv. Mikuláše zde patří k nejvýznamnějším oslavám celého roku. Tento kult je pro místní obyvatele symbolem identifikace a také tzv. pojítkem mezi východním a západním světem. Sv. Mikuláš je prezentován jako světec dialogu a míru. Tyto oslavy i dnes spojují lidi a přivádějí do města poutníky z celého světa. Účelem bylo pozorovat tradiční rituály jako symbolické translace, historické průvody, procesí, vyloďování sochy a také popis tradičních kostýmů, místní kuchyně a zábavy. V závěrečné části je zamyšlení nad významem těchto oslav v dnešním globalizovaném a chaotickém světě. Bylo zajímavé sledovat, do jaké míry si tato tradice zachovává svůj náboženský a duchovní charakter a do jaké míry se z ní stává spíše komerční svátek.

Klíčová slova:

Patron města Bari. Svatý Mikuláš. Tradice a rituály. Zbožnost a úcta. Oslavy svatého

Vysvětlení: Pokud není uvedeno jinak, citace jsou přeloženy autorským volným překladem, veškerá bibliografie byla čtena v originále.

Summary in English

The aim of present bachelor thesis is to observe, describe and analyze the phenomenon of the Cult of St. Nicholas in Bari, who is also patron saint of the town. The thesis discusses the tradition as a religious, cultural, historical and social event as well as its meaning for the local people, especially the young generation. The methods used in the thesis consisted of the analysis and interpretation of questionnaires, literature and field research. The thesis is also concerned with the mentality of the people from southern and easternmost part of Italy. Saint Nicholas represents the symbol of unity and identification for local people, as well as the bridge between eastern and western world. He is also seen as patron saint of dialogue and peace. The Cult and its celebrations still connect people, believers and also no-believers in these days and has also become important for many pilgrims from all over the world. The object was to observe rituals as a symbolic translation, processions and also to describe traditional costumes and local cuisine and entertainment. The conclusion of the thesis contemplates the meaning of the celebrations in present-day globalised and chaotic world and also how far the tradition has retained its religious and spiritual character and how far it has rather become a commercial issue.

Key words:

Patron of the City of Bari. Saint Nicholas. Traditions and Rituals. Devotionalism and devotion. Celebration of the Saint

OBSAH

Úvod.....	7
1. Metodologie, přehled literatury a pramenů	9
2. Město Bari: “Portus S. Nicolai”	11
3. Svatý Mikuláš z Myry.....	14
3. 1. Legendy.....	17
3. 2. Znázorňování sv. Mikuláše, stručný nástin ikonografie.....	19
3.3. Kult ve světě.....	21
4. Slované v Apulii – dary Slovanů bazilice sv. Mikuláše v Bari	24
5. Poutě a poutníci.....	25
6. Tradice kultu a jeho oslavy	27
6.1. Současné oslavy	29
6.2. Historický průvod městem a kostýmy	30
6.3. Vynášení sochy sv. Mikuláše.....	33
6.4. Vylodňování sochy	34
6. 5. Tradiční strava v období oslav.....	36
7. Zbožnost, víra a smysl pro tradici v mentalitě obyvatel jižní Itálie	37
8. Závěr.....	42
9. Bibliografie	45
Literatura	45
Elektronické zdroje	46
10. Přílohy	48
Vlastní terénní výzkum: dotazníky.....	48
Obrázkové přílohy.....	55

Úvod

"San Nicolò di Bari, la rondine passò i mari".¹

Kult svatého Mikuláše je fenoménem, který je oslavován po celém světě. Oslavují ho především děti a studenti, ale také poutníci a rybáři, jejichž je ochráncem. Pro město Bari v Apulii jsou oslavy tohoto světce a patrona města významnou událostí roku. Vzhledem k tomu, že jsem měla jedinečnou možnost strávit ve městě Bari celých 11 měsíců, vybrala jsem si pro svou práci právě téma těchto oslav a jejich významu pro místní obyvatele (především pro mladou generaci). Mladí lidé samozřejmě vnímají tyto oslavy odlišně a méně konzervativně než starší obyvatelé. Ale ani u starších obyvatel se tu v žádném případě nedá mluvit o upjaté obřadnosti, nýbrž o veselých a živých, ale zároveň velmi pokorných oslavách, které trvají téměř celý měsíc, od 27. dubna do 30. května, ačkoliv vrcholem oslav je 7., 8. a 9. květen.

Ve své práci se úvodem věnuji historickému kontextu vývoje kultů světců v Evropě a stručnému představení města Bari z hlediska jeho historie až do současnosti a dále charakteristice postavy světce sv. Mikuláše (jeho kultu, legendám apod.). Především budou představeny současné oslavy, které mají každý rok lehce odlišný průběh. V předpokládaném textu budou popsány právě oslavy z roku 2011, kterých jsem se aktivně zúčastnila. Svatý Mikuláš je nejoblíbenější světec hned po Panně Marii a obyvatelé Bari si jsou toho vědomi a pečlivě si tradici kultu střeží. Práce by měla odpovědět na otázku, jaký význam mají tyto oslavy pro dnešní obyvatele města a částečně představit mentalitu a zbožnost obyvatel jižní Itálie.

Zbožnost je v Itálii, a to především v té jižní, stále živou součástí bytí, ačkoliv spousta mladých lidí se již k náboženství nehlásí; mnoho z nich neuznává církev a přitom jsou stále velmi silně věřící, jiní (především mladá generace) mnohdy odmítají zcela víru v Boha. Další jsou pak pasivními věřícími, praktikujícími víru spíše jako rodinnou tradici než z důvodu vlastního přesvědčení. Přesto zde najdeme stále spoustu tradičních katolíků. Není žádným překvapivým zjištěním, že právě na tomto převážně zemědělském jihu má zbožnost zakořeněnější a silnější tradici než na industriálním a ekonomicky silnějším severu Itálie.

Svatý Mikuláš je navíc i v současné době vnímán jako pojítko mezi východním a západním světem - jako světec poutníků, cest a usmíření. Mnozí obyvatelé města Bari vytvářejí atmosféru, jakoby dodnes věřili více pověrám než faktům. Zdá se, že se mentalitou blíží spíš lidem žijícím

---

¹ "Na svatého Mikuláše z Bari, vlaštovka přelétla moře." SAN NICOLA DE BARI LA FESTA DEGLI SCOLARI... [on line]. [cit. 12-2-2011]. Dostupné na WWW: <http://www.marinacepedafuentes.com/2008/12/san-nicola-de-bari-la-festa-degli.html>

na vesnici či na malém městě než lidem žijícím v 21. století a v moderním, téměř půl milionovém městě.

V krátké kapitole také představím samotný jev poutnictví - zejména ve vztahu k městu Bari. Vzhledem k tomu, že město Bari bylo občas srovnávané co do pověsti poutního místa dokonce s Jeruzalémem, je nutné zmínit, že právě poutnictví do Svaté země, do Jeruzaléma, bylo na svém historickém vrcholu údajně v roce 400. Významným předělem se stal roku 813 koncil v Tours, který vyhlásil, že poutnictví může smazat některé viny a hříchy. Toto usnesení církevního koncilu mělo za následek nejen rozšíření této aktivity, ale také řízené útoky proti poutníkům a putování se začalo stávat stále nebezpečnějším. Poutnictví se v 9. století stává opravdovou módou a Bari se od středověku stává jedním z významných poutních míst.

V předkládané práci se pokusím podrobněji charakterizovat současnou podobu kultu a jeho oslav ve městě Bari. Při popisu aktuálních oslav z roku 2011 se zaměřím na význam oslav pro místní obyvatele a jejich hlavní tři fáze:

- a) historický průvod s dobovými kostýmy
- b) procesí vynášení sochy svatého Mikuláše probíhající tradičně 8. května
- c) rituál vylodování sochy jako symbolické připomenutí přemístění ostatků sv. Mikuláše z Myry do jihoitalského města Bari

1. Metodologie, přehled literatury a pramenů

Práce je založena především na sekundárních literárních zdrojích, dále z části na pramenech a na samotném zúčastněném pozorování (tedy terénním výzkumu). Mezi mými respondenty jsou lidé ve věkovém rozmezí 22 – 41 let.

Vycházím z dostupné italské literatury k vybranému tématu; z několika monografií typu knihy, jejímž autorem je Giorgio Otranto (v autorském překladu *Svatý Mikuláš z Bari a jeho bazilika: kult, umění a tradice*)², Nino Lavermicocca (v autorském překladu *Znak kultu: svatý Mikuláš: umění, ikonografie a lidová zbožnost*)³ či Charles W. Jones (v autorském překladu *Mikuláš, biografie jedné legendy*)⁴.

Vzhledem ke způsobu zpracování se budu opírat především o Jonesovo dílo, ve kterém se snaží odlišit od běžných monografií napsaných na toto téma a jednoduchých kronik či nepřesných historických pramenů z 11. století a je souhrnem všech jeho výzkumů na toto téma. Zejména mu vděčíme za velmi podrobnou a nejen etnologicky či historicky významnou biografii o legendě o sv. Mikulášovi. Jeho práce mi nabídla především odborný a kritický pohled na daný námět. Jones však také analyzuje a kritizuje další zdroj, kterým je Giovanni Diacono, jenž se zasloužil o rozšíření povědomí o svatém Mikulášovi díky jeho hagiografii přeložené do latiny a napsané podle života a legendy sv. Mikuláše v 9. století patriarchou Konstantinopole Metodějem.

Ostatní autoři také čerpají z historických pramenů jako je Niceforo, Archimandrita apod. První literární zmínky o svatém Mikuláši však musíme hledat v 6. století u historika Theodora v pracích o legendách a životě světce z 6. a 7. století. Z těchto pramenů lze čerpat základní znalosti o životě sv. Mikuláše.

Dalším, tentokrát spíše doplňkovým zdrojem je bezesporu hra francouzského dramatika Jeana Bodela: *Jeu de saint Nicolas* z 12. století. Pojednává taktéž o legendě svatého Mikuláše ve formě divadelní hry a je zajímavým svědectvím o vysoké popularitě tohoto světce v této době.

V neposlední řadě jedním z nejnovějších předkládaných zdrojů bude publikace či katalog z výstavy v autorském překladu *1087 kostýmy translace*⁵, která se konala ve městě Bari v roce 2010. Katalog vydaný k příležitosti oslav sv. Mikuláše mj. popisuje oděvy a kostýmy z 11. století. Jeho autorem je scénograf a kostymér Luigi Spezzacatene. Kromě stručné a výstižné historie oslav

---

² Giorgio Otranto, *San Nicola di Bari e la sua Basilica: culto, arte, tradizione*. Milano: Electa, 1987

³ Nino Lavermicocca, *Il segno del culto: San Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987

⁴ Charles W. Jones, *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007

⁵ "1087 i costumi della traslazione"

i přenesení ostatků světce zde však chybí jakýkoliv popis jednotlivých oděvů, přestože je publikace doplněna zajímavými fotografiemi. Tyto fotografie ale nejsou nijak zahrnuty do textu, dokonce ani blíže určeny, popsány či upřesněny. Dalším zdrojem poznatků bude také samotná výstava konaná při příležitosti oslav v Bari v roce 2009⁶ a především v roce 2011⁷. Další významnou publikací, z níž mohu čerpat, je studie (diplomová práce) z roku 1988 o oslavách svatého Mikuláše ve středověkých institucích italské autorky Laury Tarroni (v autorském překladu *Oslavy svatého Mikuláše ve scholastických středověkých institucích*)⁸. Jedním z nejdůležitějších center tohoto typu informací ve městě Bari je pak bezesporu Centro Nicolaiano - tedy centrum zabývající se kultem svatého Mikuláše a spojené s knihovnou, které je umístěné přímo u baziliky sv. Mikuláše v Bari.

---

⁶ Viz obrázek 1 a 2

⁷ V roce 2011 jsem navštívila osobně tuto výstavu

⁸ L. Tarroni, *La festa di S. Nicola nelle istituzioni scolastiche medievale*. Bari: Centro studi Nicoliani 1988

2. Město Bari: "Portus S. Nicolai"⁹

*"Oggne e bbène da la tèrre vène."*¹⁰

Město Bari (řecky Barion, latinsky Barium) nacházející se v oblasti jižní Itálie v tzv. „podpatku“ je hlavní město provincie a současně nejvýchodnějšího regionu Itálie zvaném Apulie. Bari obklopuje Středozemní moře a Apulie sousedí s regiony Bazilikátou, Kampánii a regionem Molise. Povrch je převážně rovinatý, s pobřežím dlouhým 42 km. Město má podle současných odhadů 330 000 obyvatel (včetně aglomerace až 653 000) na rozloze 116 km² (203 km²), jedná se tedy o jedno z nejlidnatějších měst Itálie. Turismus se zde rozvíjí pomalu. Vždy se však jednalo o důležité přístavní a univerzitní město, patronem města je od translace ostatků světce z roku 1087 sv. Mikuláš.

Z historického hlediska zasahuje původ města Bari nejspíše do doby bronzové. Ve třetím století před Kristem bylo město dobyto Římany, od 4. století pak bylo episkopálním centrem. Strategickou pozici město získalo až vybudováním cesty Via Traiana, díky které se Bari stalo spojnici mezi východním a západním světem a která umožnila rozvoj obchodu. Po pádu západořímské říše roku 476 bylo Bari postupně pod nadvládou Ostrogótů, Byzantinců, Langobardů a také Saracénů. Za vlády půvabné princezny Theofanie, manželky římsko-německého císaře Otty II., která po jeho smrti převzala regentskou vládu za svého nezletilého syna Ottu III. a vládla tak Sváté říši římské, patřilo Bari až do roku 1071 k Byzanci. V tomto roce bylo dobyto normanským válečníkem Robertem Guiscardem, který se stal vévodou Apulie, Kalábie a Sicílie a Bari tak spadalo pod nadvládu Normanů. Jeho nejstarší syn Bohemund se pak se svým otcem zúčastnil několika tažení proti byzantské říši, která byla výsledkem sporu o byzantské provincie v Apulii. Po smrti Roberta Guiscarda se však Bohemund dostal do války o své dědictví, ve které nebyl příliš úspěšný. Stal se také vůdcem první křížové výpravy.

V roce 1087 proběhlo ono slavné „přenesení“ ostatků svatého Mikuláše z Myry do přístavního města Bari, které má v 11. století již dvě katedrály, katedrálu San Sabino a dnešní baziliku sv. Mikuláše, ve které jsou uchovány právě relikvie světce. Mezi 12. a 14. stoletím začínají z přístavu města Bari vyplouvat některé z křížových výprav. Město bylo údajně okolo roku 1155 zničeno králem Vilémem I. Sicilským (zvaným „zlý“), posléze zažilo rozkvět za vlády Švábů (za císaře Fridricha II.) a znovu úpadek pod nadvládou dynastie Anjou, Aragonců a Španělů

---

⁹ V západní Evropě se často spojením Portus San Nicolai nahrazoval název Bari

¹⁰ "Ogni bene dalla terra viene", v překladu "všechno dobro vzejde ze země." (příslíví z Apulie)

ve 13. století. V následujícím období však město oživilo a začalo rozkvétat opět až při následném návratu rodu Sforzů do Bari.

Teprve v roce 1813 francouzský generál Joachim Murat (švagr Napoleona) položil první kámen nového města a město se rozrůstalo. Většina nové části města a kolmých pravidelných ulic byla vystavena právě na jeho povel. Proto už na začátku 19. století mělo město okolo 94 tisíc obyvatel. V té době vzniká divadlo Piccinni, nakladatelství Laterza, apulský vodovod, divadlo Petruzzelli a místní univerzita Aldo Moro začíná být aktivní od roku 1925.

Ve 20. století dochází k dalšímu rozvoji, v období fašismu bylo vybudováno pobřeží a výstaviště "Fiera di Levante". 6 srpna 1991 se vyloďuje v přístavu v Bari loď Vlora s více než 20 000 Albánců¹¹. V dnešní době je v této oblasti již méně Albánců, protože většina z nich pokračovala v cestě za obživou na sever. Dnes se setkáte spíše s Afričany (z Nigérie, Senegalu), Rumuny atd. Z období počátku města Bari se bohužel nedochovaly původní dokumenty a nejsou k dispozici ani archeologické nálezy, aby se z něj mohlo stát "historické město" (Nino Lavermicocca).

Současné město vás možná na první pohled nezasáhne svou krásou, až na historické centrum či dlouhé pobřeží. Rozhodně vás ale osloví jedinečnou atmosférou a pohostinností a vřelostí místních obyvatel. Bari je město velmi úzce spjaté s mořem, které ho obepíná. Místní lidé mají k moři velmi silný vztah, mají smysl pro tradici a většina je dodnes silně zbožná. Historické centrum města zvané "Bari Vecchia"¹² bylo dříve spíše obávané místo, plné kriminality, o kterém se vědělo, že zde působí místní mafie a přestřelky zde nebyly výjimkou. Město a jeho obyvatelé ovšem na své pověsti v posledních letech velmi zapracovalo, a ačkoliv se stále nedoporučuje procházet se v noci v jádru historického centra, situace je již jiná. Zdejší náměstí jsou plná turistů, mladých lidí a studentů Erasmu, obklopena plnými bary a mládeží popíjející a klábosící venku přímo na zdech opevnění města.

Z historického a uměleckého hlediska je kromě nespočtu malých kostelíků významná samozřejmě dominantní katedrála San Sabino a především starobylá bazilika svatého Mikuláše¹³, postavená právě za účelem uložení ostatků tohoto světce. Na hlavním náměstí Piazza Ferrarese nalezneme částečně odkryté vykopávky původní dlažby a také výstavní sál, kde se skoro každý

---

¹¹ Informazione sulla città di Bari. [on line]. [cit. 05-11- 2011]. Dostupné na WWW: http://www.eventiesagre.it/citta_Bari/_Bari_BA.html

¹² Historické centrum starého města

¹³ Viz obrázek 3

měsíc obměňují výstavy. Další zajímavou stavbou je dům benátského typu na třídě Corso Emanuele. Město se také může chlubit uměle vytvořenou písčitou pláží nazvanou „Pane e Pomodoro“, která je ovšem obestřena různými pochybnostmi o čistotě a kvalitě jak moře, tak písku. Nejoblíbenějším místem setkání v létě je zde tzv. Chiringuito, které je po ránu obsazené rybáři, prodávajícími ryby, mořské plody či například oblíbenou místní pochoutku – syrové mořské ježky. Po večerech toto místo slouží jako bar pro místní mladé lidi. Bari není asi nejživější město, co se kulturního vyžití týče, ovšem je rájem pro muzikanty. Pouliční hudebníci či festivaly jsou ve městě na denním pořádku. Místní lidé mají už snad ve své mentalitě velkou zálibu v hudbě, žije tu hodně umělců a pěstuje se zde také poesie, jejíž přednesy nejsou výjimkou.

Bari je ale také součástí překrásného regionu jižní Itálie, pokrytého nespočtem olivovníků a tradičních stavení zvaných „trulli“¹⁴, se známou dovolenkovou destinací Salentem s azurovým mořem či výborným jídlem, k němuž například patří taralli, panzerotti, sýr mozzarella, chléb focaccia, mořští ježci, chobotnice či slávky. Na území Apulie, která je velmi rovinatým regionem, leží například známé město Alberobello, Castel del Monte, bílé městečko Ostuni, Otranto, Lecce či Gargano. Ve městě i na vesnici jsou velmi zakořeněné náboženské tradice a jejich součástí jsou zejména náboženské obřady; úcta k Bohu se projevuje mimo jiné právě při oslavách sv. Mikuláše. Velkými společenskými i kulturními událostmi jsou však i oslavy Velikonoc, Vánoc, nebo třeba masopustní oslavy v podobě karnevalu a s nimi spojené průvody, či folkloristické oslavy věnované také různým druhům jídla.

Dnešní Bari se však masivní turistické slávě netěší¹⁵. Možná právě proto zůstává své a autentické, přátelské a vřelé, bez příkras a umělých póz moderních velkoměst.

---

¹⁴ Trullo: dodnes využívaná obydlí (zemědělci, víkendová chata). Památka UNESCO. Důkaz dokonalého přizpůsobení se prostředí a využití dostupného všudypřítomného materiálu (kamene), kuželovitá střecha postavena bez spojovacího materiálu, na střechách jsou vidět křesťanské, ale také geometrické pohanské symboly

¹⁵ Lucatuorto, Giuseppe, *La città di San Nicola*, Bari: Adriatica, 1980

3. Svatý Mikuláš z Myry

Sànde Necòle jiè amànde de le frastìre ("San Nicola è amante dei forestieri")¹⁶

Biskup Mikuláš z Myry se narodil přibližně mezi roky 280 a 287 v řeckém městě Patara, která byla v té době součástí Římské říše a zemřel 6. prosince kolem roku 345 či 351 v Myře (dnes Demre v Turecku)¹⁷. Je považován za světce a přítele dětí, mučedníka i pomocníka v nouzi, ale především za „patrona zemí Ruska a Lotrinska, ministrantů, dětí, panen, poutníků a cestujících, advokátů, soudců, notářů, obchodníků, lékárníků, hostinských, obchodníků s vínem, výrobců a obchodníků s parfémami, lodníků, rybářů, námořníků, vorařů, mlynářů, pekařů, obchodníků se zrním a semeny, řezníků, sládků, lihovarníků, sedláků, tkalců, obchodníků s krajkami a sukrem, kameníků, dělníků v kamenolomech, knihařů, knoflíkářů, svíčkařů, hasičů, zajatců, ale je i přímluvcem za šťastnou svatbu, proti nebezpečí vody a na moři, pomáhá ke znovuzískání ukradených předmětů, proti zlodějům atd.“¹⁸ Po smrti svého otce měl celé dědictví rozdat chudým – nejspíše díky tomuto činu se mu začala věnovat zvláštní pozornost.

Jméno Mikuláš (řeckého původu, odvozeno od *Nikoláos*) znamená vítěz lidu. Život a kult svatého Mikuláše je vázán především na dvě města, a to Demre v Turecku (tehdejší Myra), kde uctíváný biskup zemřel, a Bari v Apulii. Zde jsou uchovány jeho ostatky v bazilice sv. Mikuláše od r. 1087 a zde je také patronem města. Biskupem se stal Mikuláš v roce 300, ovšem při následné persekuci křesťanů (za Galeria Valeria Maxima) byl mučen v žaláři. V roce 325 potom vystoupil na slavném Nicejském koncilu. Obecně se věří, že sv. Mikuláš žil v Myře v první polovině 4. století, ovšem nejstarší dokumenty pocházejí až ze 6. století. Je pouze jisté, že biskup s tímto jménem opravdu existoval a že 6. prosinec¹⁹ byl opravdu dnem jeho smrti a pohřbu. Svatý Mikuláš byl jedním z nejvíce uctíváných světců jak pro ortodoxní křesťany, tak pro katolíky a protestanty²⁰. „Na východě je Mikuláš nejuctívanější světeckou postavou po Panně Marii.“²¹ Jeho kult se po jeho smrti (pro jeho utrpení za svou víru) velmi rozšířil na celou řeckou církev a později i na slovanské země. Zpočátku byl nejsilněji uctíván od 8. století v Rusku, poté v Evropě (od 10. stol. v Německu, Francii a Anglii). Někdy je také sv. Mikuláš nazýván křesťanským Poseidonem - snad proto, že

¹⁶ „Svatý Mikuláš je milovníkem cizinců“. Dialetto barese [on line]. [cit. 05-02- 2012]. Dostupné na WWW: <http://it.wikipedia.org/wiki/Dialetto>

¹⁷ Shaber, Veva, Shindler Hanns Michael. *Rok se svatými*, 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1997. s. 629

¹⁸ Ibid., s. 629

¹⁹ Datum své smrti na zemi a nanebevzetí (podle římského kalendáře). 6. prosince často začínaly zimní bouřky na moři, proto ochránce námořníků. 6. prosinec byl také symbolickým začátkem zimy

²⁰ Ačkoliv byl sv. Mikuláš spolu s řadou dalších světců (třeba sv. Jiří) v r. 1969 oficiálně odstraněn z katolického kalendáře (Hall J., *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 272)

²¹ Ibid., s. 631

antický chrám Poseidona na ostrově Eleusa leží u moře a je nyní kostelem sv. Mikuláše; nejspíše právě díky spojení jeho jména s ochranou lodníků, námořníků a rybářů na moři. Kostely na pobřeží bývají často zasvěceny tomuto světcovi nejen v Itálii, ale hlavně v Řecku. Někdy je také nazýván andělem, protože v představě mnoha lidí Bůh jedná skrze své prostředníky, tedy anděly a světce, kteří jsou na zemi. Bývá považován i za vítěze lidu nad nespravedlivou mocí a samozřejmě i za příkladného biskupa.

Číslo tři je symbolickým číslem nejen pro sv. Mikuláše. Vyznačoval se léčivou silou, schopností být přítomen na více místech zároveň, láskou k moři, střídmostí a abstinencí. Co se okolností jeho vzdělání týče, zdá se, že dával přednost politice a obchodu, ale studoval také svobodná umění. Po smrti světce byla jeho smrt vnímána jako znovuzrození, paralelní Ježíšovu vzkříšení, které v tomto případě zanechává po sobě tekutinu olejovité konzistence se zázračnými účinky, tj. Mannu. Dříve tak lidé prosili o uzdravení, dnes jsou například nádobky na Mannu taktéž předmětem vzpomínky, talismanem či uměleckým předmětem.

K obtížné identifikaci života sv. Mikuláše také přispívá fakt, že po něm nezbyly žádné písemnosti. Dospělost Mikuláše se pouze odhaduje (ve středověku byla dospělost označována věkem v rozmezí mezi 18-25 lety), a to na období pontifikátu papeže Mikuláše I. a Mikuláše II. Sv. Mikuláš byl také prvním příkladem světce, který se objevil i v severoevropské literatuře, prvním svatým patronem, jehož život byl zpracován v dramatu²². K šíření jeho kultu v Evropě jistě napomohlo vytvoření jeho liturgie po příjezdu císařovny Theofany, byzantské princezny a manželky římsko-německého císaře Otty II. do Itálie v letech 972. Oblíbenost Mikulášovy liturgie nejspíše spočívá ve dvou liturgických textech (v autorském překladu): *Legenda kříže a Vdova z Bari*²³. Dostupné texty či legendy o sv. Mikulášovi pak byly často vázány na obřady, vyznačující se hudební složkou a lidovostí. Mikuláš se v tomto období stává symbolem mládí rovněž díky tzv. *miracle-plays*. Sv. Mikuláš byl nejen námořníkem, obchodníkem, učitelem, ale především univerzálním pomocníkem. Obdobně jako byla sv. Kateřina pro muže patronkou plodnosti, tak sv. Mikuláš byl patronem svazků a ochráncem plodnosti žen. Jedinou profesí, které snad nebyl ochráncem, byli lékaři, kteří neměli velkou důvěru v zázraky. Jeho léčivé schopnosti se týkaly jen určitých nemocí: artritidy, ztráty hlasu, zraku a sluchu. Nakažlivé nemoci sem nebyly zahrnuty a zázračná tekutina Mirra, tedy Manna na ně nepůsobí²⁴. Ale i přesto se stává patronem několika nemocnic.

---

²² *Ibid.*, s. 120

²³ Dramata napsaná Hildesheimem okolo roku 1100 v originále: *Leggenda della croce a Vedova di Bari*

²⁴ Jones, Ch. W., *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007, s. 280

Po roce 1204, když došlo k vyplenění Konstantinopole křižáky, byly relikvie nejvyhledávanějším pokladem doby. Hrobka v Myře měla údajně nadpřirozenou ochrannou moc, proto když se jí snažily vyplenit jiné lodě, jako např. flotila Kumeida, byly zničeny bouří²⁵. Takto si často obyvatelé města Bari vysvětlovali boží vůli, když si ostatky světce mohli bez větších komplikací z Myry odnést. Jeho ostatky byly přeneseny (či ukradeny) námořníky z Bari (tedy piráty) a triumfálně převezeny do Bari ze sarkofágu náhrobního kostela v Myře právě 8. května roku 1087. Ostatky byly posléze vystaveny v kryptě v Curte Domnica. Tam ale v krátkém čase byla postavena bazilika přímo pro účely uložení ostatků: bazilika sv. Mikuláše. Relikvie jsou uloženy pod hlavním oltářem krypty. Krypta s Mikulášovou schránkou byla posvěcena r. 1089 papežem Urbanem II., odtud má také původ tzv. "Manna" neboli tekutina, které je přisvojovaná zázračná moc. Bari se tedy tímto činem přenesení ostatků stalo významným poutním místem. Po přenesení ostatků se také začalo rozšiřovat jméno Mikuláš mezi lidmi.

O svatém Mikulášovi bylo kromě modliteb sesbíráno také spousta zpěvů. Mikuláš se také často objevuje ve vizionářské literatuře²⁶. Zdá se však, že světec přitahoval jen málo seriózních básníků až na největšího básníka anglického středověku G. Chaucera. S nástupem reformy a renesance začal úpadek kultu světců: např. italský spisovatel Italo Calvino neguje světce na základě Genesis atd. Ovšem tento fakt lidem nezabránil v oslavách náboženských svátků, v připomínání biblických i dalších světců. Také kult sv. Mikuláše přežívá dodnes, a to nejen ve městě Bari.

---

²⁵ Ibid., s. 180

²⁶ Ibid., s. 245

3. 1. Legendy

„Pak Mikuláše vzpomněl dobroděje, jenž dívky kdys tak štědře obdaroval, vést k čestnosti je takto zamýšleje.“²⁷

Legenda, aneb to, co má být čteno, představuje životy svatých. „Legenda může být ve svém technickém a liturgickém smyslu statická, až mrtvá, zatímco mimo liturgii je živá.“²⁸ Podle známého díla legendy Aurea, původem ze 13. století, které je dílem Jakuba de Voragine, sv. Mikuláš umírá v roce 343, ale např. Niceforo uvádí rok 312, takže je zřejmé, že žádné z dat není jisté, nýbrž pouze přibližné. Podle té samé legendy je také dokládána Mikulášova nevinnost a sexuální zdrženlivost – údajně odmítal jakýkoliv kontakt s ženami. Legendy postavu sv. Mikuláše jistě idealizují, představují ho jako pokorného, skromného, předurčeného, ale také bohatého a fyzicky přitažlivého²⁹. Známe legendu sv. Mikuláše ze Sionu, z Trani, Tolentina, Cusana atd., ale žádná z Mikulášových legend údajně nebyla napsána před 5. stoletím.

Nejznámější legendou, pojící se k životu a působení sv. Mikuláše, je legenda o třech dcerách. Podle Jonese³⁰ vypráví o jednom bohatém muži, který zchudl a chtěl dát na prostituci své tři krásné dcery. Přestože dcery byly krásné, jejich extrémní chudoba odrazovala případné nápadníky. Mikuláš dal tedy do pytlíčku zlato, které v noci vhodil do mužova domu oknem v utajení (podle evangelia dobré skutky mají zůstat anonymní), aby zamezil jeho záměru. Muž, který druhý den zlato našel, připisoval tento dar Bohu, protože nikoho neviděl, a dal provdat jednu ze svých dcer (tu nejstarší). Ovšem chystal se prostituovat svoji druhou dceru, Mikuláš tedy opět udělal ten samý skutek. Muž si přál vidět toho anděla, který dělá tak dobré skutky, ale Mikuláše nezahlédl a provdal svoji druhou dceru. Nyní byl také plný naděje, že se to samé stane i pro jeho třetí dceru. Tentokrát si ale na dárce počkal, a jakmile spadlo zlato na zem, vydal se za ním. Poznává v dobrodinci Mikuláše, který ho žádá, aby o tom nikomu nevyprávěl. Tři dcery jsou pro tuto legendu typické, ovšem v jiných verzích vyprávění se objevují také čtyři nebo sedm dcer. Později se také tři sáčky se zlatem nebo tři kusy chleba stávají ikonografickým symbolem sv. Mikuláše.

Další legendou, patrně nejoblíbenější v západním světě, je legenda o třech duchovních³¹. Tři duchovní se zastaví u stavení a žádají o nocleh, protože jsou unavení z cesty. Domovník začne plánovat jejich smrt, aby získal jejich majetek. Jeho žena mu při vraždě pomáhá a nakonec je zabije a naloží do sudu. Ke stavení přichází také sv. Mikuláš a žádá o nocleh a jídlo. Muž se vymlouvá, že

²⁷ Dante Alighieri, *Božská komedie*, zpěv dvacátý, 31 Očistec

²⁸ Jones, Ch. W., *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007, s. 5

²⁹ *Ibid.*, s. 66

³⁰ *Ibid.*, s. 59-62

je chudý, ale Mikuláš mu řekne, že ví o třech duchovních, které naložil do sudu. Muž začne prosit o odpuštění a Mikuláš prosí Boha, aby duchovní oživil. Na podobném základě je také postavena legenda o třech chlapcích, kde jsou postavy duchovních zaměněny za nevinné děti, které jsou také nespravedlivě zavražděny hostinským, naloženy do sudu a posléze vzkříšeny sv. Mikulášem. To jsou nejspíš nejznámější legendy spojené s postavou sv. Mikuláše.

3. 2. Znázorňování sv. Mikuláše, stručný nástin ikonografie

*Hic requiescat magnus episcopus Nicolaus, terra marique miraculis gloriosus.*³²

Sv. Mikuláš je zobrazován v různých podobách od překrásného portrétu od Raffaela po obrázky nám dobře známého Santa Clause³³ dnešní doby. Skoro by se mohlo zdát, že se nemůže jednat o tutéž osobu. Lodě s obilím inspirují první ikonografický symbol sv. Mikuláše, což jsou tři kusy chleba³⁴. K jednomu z atributů patří také tři zlaté koule (nebo tři sáčky s penězi) či pastýřská hůl, tři chlupci či tři dívky, tři jablka, dále je zobrazován s kotvou, s lodí a s modelem kostela³⁵. V 8. století bylo bohužel zničeno mnoho ikon, včetně těch se sv. Mikulášem. V Římě je například ikona se třemi ženami interpretována jako legenda o třech dcerách v kostele Santa Maria Antiqua. Historik P. Diaconus vypráví legendu o ikoně se sv. Mikulášem, kterou našel jeden barbar a dal ji ke svému pokladu a majetku, aby jej ochraňovala. Známou ikonou je také německá Ikona di Burtscheid (z 10. století), na které je sv. Mikuláš vyobrazen jako světec s podlouhlým vážným obličejem a dlouhými bílými vousy a vlasy, což je nejspíše jeho nejčastější forma zobrazení na západě. Často byl oblíbený světec znázorňován malíři, jako např. Heisterbachem ze 13. století nebo malířem A. Lorenzettim ze 14. století atd. Ve Francii se zase objevuje často na vitrážích, nikoli na skle (zde byla mírnější cenzura). Kromě kostelů bylo však kultu sv. Mikulášovi zasvěceno také přes 600 klášterů.

V ikonografii světců se svatý Mikuláš identifikuje pomocí tradičních atributů evangelia v levé ruce, zatímco pravou rukou blahořečí. Mikulášovo zobrazení v ikonách se dělí na dvojí, jedno zobrazuje celou postavu, v byzantsko-episkopálním oblečení s atributy vlastními otci církve, anebo zobrazení, která zachycují pouze bustu. Tento druhý typ je určený především pro modlitby a vyskytuje se často u poutníků. Údajně nejstarší dochovaná ikona, zobrazující sv. Mikuláše v podobě busty, pocházející z kláštera Santa Caterina na hoře Sinai, je datovaná Weitzmannem do 8. století. Také některé fresky dochované v bazilice v Myře byly výjevy z legendy sv. Mikuláše³⁶. Naopak Bari nevlastní moc ikon, zobrazujících patrona města. Traduje se, že Bari vlastnilo okolo roku 1000 ikonu východního typu a další darovanou normanským válečníkem a vévodou z Kalábie a Apulie, Robertem Guiscardem. Sv. Mikuláš, jako patron kupců, se pak objevoval také na pečetích či mincích. V itineráři pokladu baziliky v Bari se objevují také ikony darované Karlem z rodu Anjou nebo postříbřená ikona od srbského cara Uroše a další na postříbřeném oltáři jako dar Srbů.

³² Nápis na hrobce sv. Mikuláše

³³ Jones, Ch. W., *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007, s.7

³⁴ *Ibid.*, s. 33

³⁵ *Ibid.*, s. 263

³⁶ Lavermicocca, N., *Citta e patrono. Bari alla ricerca di una identità storico-religiosa* in: *Il segno del culto S. Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987, s. 20

„Ze stříbrné busty se pak vyvinula socha³⁷ užívaná dodnes v procesí, která zahrnuje několik ikonografických atributů jako evangelium, biskupské oblečení a především tvář s vousy.“³⁸

Tato socha společně s ikonou dnes představuje symbol a hlavní znak kultu.

Obzvláště velký počet obětí (ex voto) a ikon však v pokladu baziliky pochází právě z Ruska či Balkánu. Navíc: „Díky Vespasianovi Gonzaga se objevuje sv. Mikuláš poprvé na italské minci, a to v 16. století.“³⁹ Samozřejmostí bylo vyobrazování sv. Mikuláše na lahvičkách na zázračnou léčivou tekutinu Mannu, nemluvě o velkém zastoupení postavy sv. Mikuláše v řecké ikonografii. Ale svatý Mikuláš je a byl běžně zobrazován také v lidovém umění, a to ve formě obrázků či sošek z terakoty, či jakýchkoliv malých předmětů, obarvených lahviček, ubrousků a malých pláten. Variant zobrazování sv. Mikuláše je tedy nespočet, od tradičních ikon po lidové předměty každodenního života.

---

³⁷ Viz obrázek 4

³⁸ Lavermicocca, N., *Citta e patrono. Bari alla ricerca di una identità storico-religiosa* in: *Il segno del culto S. Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987, s. 26

³⁹ Giuseppe Colucci, *San Nicola nelle monetazione medievali* in *Lavermicocca, Segno del culto S. Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987 s. 122-124

3.3. Kult ve světě

Záznamy o rozšíření kultu svatého Mikuláše jsou dochovány od 6. století (zdrojem Teodor il Lettore) a zřejmě nejvýznamnějším dokumentem byl *Vita Nicolai Sionitae*. V 8. století kult světce proniká na Sicílii a do Kalábrie, zároveň je však již bohatě rozšířen jak na východě, tak na západě Itálie.

V zemích střední Evropy je dnes svatý Mikuláš obvykle představován jako svatý, oblíbený dětmi, který plní ponožky, punčochy či botky sladkostmi a malými hračkami pro hodné děti. V Holandsku a Belgii ještě nechávají před dveřmi trochu krmiva pro koně a pro oslíky, kteří Mikulášovi slouží jako dopravní prostředek. Často také bývá doprovázen zlou osobou, která má potrestat neposlušné děti. V Tyrolsku se tento společník nazývá Klaubauf a chodí jako předvoj, aby se poptal, zda byly děti hodné. V Polsku či na Moravě se věřilo, že Mikuláš přilétá z nebe na bílém koni, aby dětem roznášel dárky, v Rumunsku nutil neposlušné děti dávat ruce na vázu s ohněm atd. V tradici jiných národů ho doprovází také anděl⁴⁰.

Význam kultu sv. Mikuláše na Balkáně a především v Rusku může dokazovat, jak už bylo řečeno, rovněž velké množství ruských ikon věnovaných bazilice sv. Mikuláše v Bari. Rusové, kteří mířili do Bari nebo do Svaté země, se zde často zastavovali, aby uctili hrobku světce. Jeho kult byl v Rusku hojně rozšířen od oficiální konverze ke křesťanství v roce 988. Impozantní Ruský kostel v Bari byl postaven už v 12. - 13. století, protože i ten je pochopitelně věnován sv. Mikulášovi⁴¹.

Ve středozeemí, kde nebylo moře, však sv. Mikuláš ochraňoval pole. Zajímavé je, že přestože jsou v ruských kostelech sochy zakázané, výjimku tvoří právě sv. Mikuláš, který bývá zobrazován s malým modelem kostela v ruce⁴².

Velmi významným světcem je sv. Mikuláš právě v Rusku. "Postava anděla s pozemskou přirozeností", taková je představa ruského spisovatele A. P. Čechova o Mikulášovi. Autor Čechov dodává, že "sv. Mikuláš se stal národním světcem právě proto, že skrze zázraky a legendy, vyprávějící se jak na vesnici, tak ve velkých městech, zasáhl víru a představivost slovanské duše."⁴³ Některými finsko-tureckými kmeny byl potom uznáván jako jediný křesťanský Bůh, některými obyvateli Sibíře zase jako Bůh piva. V 19. století v Moskvě napočítali 18 kostelů věnovaných

⁴⁰ Minerva, F.P., *San Nicola e il mondo dell'infanzia in Lavermicocca*, N.: *Il segno del culto. S. Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987, s. 335-336

⁴¹ *Bari e la Russia Medievale* in Otranto, G., *San Nicola di Bari e la sua basilica: culto, arte tradizione*, Milano: Electa, 1987, s. 118, 137-138

⁴² Jones, Ch. W., *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007, s. 92-93

⁴³ Vito Maurogiovanni, *San Nicola nel mondo tra le leggende, usanze, racconti e folclore* in Lavermicocca, N.: *Il segno del culto. S. Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987, s. 378

sv. Mikulášovi, každý věnovaný jinému zázraku, který učinil. Tradičně se slavil 6. prosince (podle liturgického kalendáře) a 9. května. Mezi nimi se slavila však jistá “nikolscina”, která oživovala antickou tradici oslav přátelství, jak říká jedno přísloví: “Na nikolscinu pozvi přátele i nepřátele: ze všech se stanou přátelé.” Sv. Mikuláš je také světec lásky.

V Polsku je sv. Mikuláš především patronem dětí, které neměly štěstí, ale je také patronem divokých zvířat, především vlků rozšířených na polském území. Podle pověry žádný lovec nejde lovit do lesů v noci 6. prosince, protože by zde bylo nebezpečí, že by mohl zasáhnout svatého patrona. V Chorvatsku je doprovázen dvěma anděly a jedním starcem, který vede čerta⁴⁴. Zvyk plnění punčochy je nejen u nás, kde může být naplněna sladkostmi nebo uhlím a bramborami, zatímco v severských zemích se plní pískem.

V Lubelsku nedává sv. Mikuláš dary do punčochy, ale pod povlečení postýlky. Podle Benátčanů, kteří mají za patrona již sv. Marka, se však sv. Mikuláš v Bari pouze zastavil na dlouhé cestě do Benátek⁴⁵.

Stejně tak ho považují za svého světce pravoslavní Řekové; dokazuje to nejen nespočet kostelů zasvěcených jeho jménu – údajně cca 359 kostelů, ale také ikony atd. Tento světec byl vždy nejvíce uctíván námořníky, rybáři a také obchodníky.

Také v Německu je velmi oblíbeným světce, a to ještě před tím, než byly jeho ostatky přeneseny do Bari. Dětem nosí jablka a ořechy, přičemž na Vánoce dárky nosí přímo Gesù bambino (tedy Ježíšek). V jiných státech se Mikuláš posléze stal Santa Clausem, kterému píše děti dopisy s přáním⁴⁶. U nás se tento dopis obvykle píše až Ježíškovi a svatý Mikuláš chodí pouze 6. prosince společně s čertem a andělem. Je to dnes už spíše svátek pro děti, než že by měl hluboký duchovní význam pro věřící.

I pro Lotrinsko je sv. Mikuláš světce a patronem, kde tento kult má tradici již od 11. století. Kronikář Meisen zde zaznamenal mnoho kostelů zasvěcených tomuto světci ještě před přenosem ostatků. Ostatně se Lotrinsko chlubí, těžko říct zda právem, že právě zde byl postaven první kostel zasvěcený sv. Mikulášovi v roce 1030 Saint-Nicolas-aux-Mouches⁴⁷.

V Anglii se kult sv. Mikuláše rodí údajně před dobytím Normany. Jemu zasvěcené kostely jsou situované především podél pobřeží. Svatá Kateřina a sv. Mikuláš jsou největšími ochránci

---

⁴⁴ Jones, Ch. W., *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007, s. 381

⁴⁵ *Ibid.*, s. 383

⁴⁶ *Ibid.*, s. 391

⁴⁷ *Ibid.*, s. 147

studentů na pařížské univerzitě i na ostatních univerzitách ve Francii. Holanďané potom dodávají, že pojmenování „Santa Claus“ je typicky germánské, nikoli holandské. V holandštině se dodnes používá typický výraz „Sinterklaes“⁴⁸.

Jako San Tammany byl pro Pintarda patron národa, sv. Mikuláš se pro něj stává patronem města (New Yorku). Posléze mluví o Santa Clausovi W. Irving, bez něj by údajně Santa Claus v Americe neexistoval. Představa Santa Clause, který v noci sleze komínem a nadělí sladkostí dětem do punčochy na krbu, byl právě jeho výmysl. Claus pak byl součástí newyorské legendy před Vánoci v roce 1821/22⁴⁹. Svatý Mikuláš je hojně oslavován a obdivován po celém světě, asi jen těžko byste našli oblíbenějšího světce.

---

⁴⁸ Jones, Ch. W., *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007, s. 350

⁴⁹ *Ibid.*, s. 352-361

4. Slované v Apulii – dary Slovanů bazilice sv. Mikuláše v Bari

Vztahy Slovanů, zejména Srbů, s regionem Apulie, které probíhaly už od 7. do 11. století, se zabývá již dříve zmíněný odborník na tuto problematiku P. Gerardo Cioffari⁵⁰. Cioffari uvádí, že pro obchodní kontakty té doby nemáme historické doklady, na rozdíl od usazení Slovanů v Apulii Slované, jihoslovanští Srbové a Chorvaté se zde objevují už při osvobození města Bari králem a císařem Svaté říše římské Ludvíkem II. v roce 871. Slované měli sloužit a být užiteční pro místní obyvatele, proto nebyla snaha je vyhnat či jinak poškodit⁵¹, a to na rozdíl od nepřátelsky vystupujících afrických Arabů Saracénů, kteří se zde taktéž vylodili asi o půl století později, ale přirozeně nebyli vítanými hosty.

Mnoho vinic v okolí kláštera Benedettino delle Tremiti se stalo právě vlastnictvím Slovanů. Nucené migrace mezi Apulií a Srbskem v 11. století byly běžnou záležitostí. Byl zde také srbský král Konstantin Bodin (syn krále Michala), který se nechal korunovat a nazývat carem, vládnul 26 let a byl vězněn v Antiochii. Štěpán Nemanja, velký srbský župan, který se zasloužil o rozvoj Srbska, byl velmi štedrý a údajně udělil dar několika kostelům, mezi nimiž také svatému Mikuláši v Bari. Patříčné doklady o tomto daru však v archivu svatého Mikuláše chybějí. Srbský král Uroš I. se začal rozpínat a v roce 1225 vyvolal válku proti Dubrovniku. Královna Helena z Valois, půvabná princezna, dcera vládce latinského císařství s hlavním městem Konstantinopolí Balduina II. z rodu Courtenay ze 13. století, poslala mnoho darů italským kostelům, mezi nimi také ikonu pro baziliku sv. Mikuláše v Bari. Byla katoličkou, ale plně respektovala ortodoxní tradice. Hlavním zdrojem záznamů o darech králů a srbských carů městské bazilice jsou dochované antické inventáře kostela a baziliky sv. Mikuláše, zaznamenané baréským jezuitou Beatillem⁵². V inventáři z roku 1362 nalezneme z 500 popisných čísel inventáře 12 darů věnovaných srbskými dárci bazilice sv. Mikuláše. Také kaple s hrobkou světce v kryptě byla ozdobena stříbrem carů ze Srbska, především srbského krále z dynastie Nemanjićů, Uroše II. Milutina. Jezuitovi Beatillovi vděčíme za vzácné popisy a záznamy, přestože se postupně objevily některé nedostatky a chyby, například v uváděné chronologii. Významným je však pečlivý inventář – například stříbrného oltáře a postříbřené ikony, pokrývky oltáře, lampy a svícnu z 13. -14. století, protože podle pozdějších inventářů z 16. a 17. století zde již například lampy a svícny chybějí⁵³.

⁵⁰ Cioffari, G., *Gli Zar di Serbia, La Puglia e San Nicola: una storia di santità e violenz*. Bari: Centro studi nicolaiani, 1989

⁵¹ Paolo Diacono in: Cioffari, G., *Gli Zar di Serbia, La Puglia e San Nicola: una storia di santità e violenza*, s. 9

⁵² Beatillo, A., *Historia della vita, miracoli traslatione, e gloria dell'illustrissimo confessore di Christo S. Nicolò, Arcivescovo di Mira e patrono della città di Bari*, Napoli: 1620, s. 955-961

⁵³ Cioffari, G., *Gli zar di Serbia, la Puglia e San nicola: una storia di santità e di violenza*. Bari: Centro studi nicolaiani, 1989

5. Poutě a poutníci

Jak je známo, poutě a poutníci jsou od středověku běžnou součástí života. Poutník je věřící, který se vydává na pouť do místa, jež je významné pro jeho víru, aby tam vykonal jistý rituál, kál se, hledal odpuštění, uzdravení, poděkoval za vyplněné přání. Každý věřící by měl absolvovat tuto cestu alespoň jednou za život. Nejstarším symbolem poutníků je hůl (předmět jak rituální v symbolickém významu, tak praktický, jako pomůcka při těžké cestě) nebo mušle, případně obojí. Bari se od dob přenesení ostatků zařadilo mezi uctívaná poutní místa. Do města v období oslav přicházejí proto tisíce poutníků, aby si připomněli tuto událost, velká část přichází i dnes pěšky. Je zajímavé, že Myra nebyla ani po přenesení ostatků do Bari zbavena statusu poutního místa, dokud nebyla zničena zemětřesením. Nicméně je důležité, že přístavní město Bari jako poutní místo bylo považováno za dostatečnou metu, i pokud poutník nepokračoval dále do Svaté země.

Mezi poutníky do Bari byli jak námořníci, tak zemědělci. „Jen 100 let po přenesení ostatků byla Mikulášova hrobka v Bari považovaná za stejně významnou, jako jsou hroby Apoštolů. Místo tak posvátné, že má moc odejmout hříchy.“⁵⁴ Středověké poutnictví bylo spojeno s několika rituály, jako byl půst, abstinence, spaní na zemi, nemytí se a nepřevlékání oděvu během cesty⁵⁵. Poutnictví je aktivita směřující k žádosti o milost s cílem odejmutí hříchů. Aby byl tento požadavek naplněn, musí být nutně namáhavou cestou, plnou nebezpečí a zkoušek, navíc musí být spojené také s odloučením od domova. Je nutné podotknout, že pro středověké poutníky byly tyto cesty nebezpečné a jejich návrat domů nebyl v žádném případě zaručen. Jedno z nebezpečí při pouti do Bari byla především cesta po moři, často plném pirátů. Toto nebezpečí však mělo napomoci k očistě poutníků nebo ke zničení zla⁵⁶. Poutnictví do Bari začalo přesně v den přenesení ostatků (9. května 1087). Nemocní či jejich příbuzní tak prosili o vyléčení nemocné osoby nad ostatky sv. Mikuláše.

Poutnictví se však stává aktuálním i dnes, i když je zřejmě mnohem méně rozšířené než ve středověku. V roce 2011 přišlo do Bari na oslavy sv. Mikuláše podle odhadů okolo 10 000 poutníků, pocházejících z celé Itálie; mezi nimi byli především poutníci z jižního Abruzzi, regionů Molise a Kampánie⁵⁷ a ze středomořských oblastí. Je tradicí tuto 300 km dlouhou pouť ujít pěšky.

---

⁵⁴ Anna Maria triputti: *San Nicola nel patrimonio demografico* in Otranto G., *San Nicola di Bari e la sua basilica: culto, arte tradizione*, Milano: Electa, 1987, s. 173

⁵⁵ *Ibid.*, s. 174

⁵⁶ *Ibid.*, s. 184-185

⁵⁷ Bari, comincia oggi la sagra di San Nicola Corteo storico il 7 [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.lagazzettadelmezzogiorno.it/notizia.php?IDNotizia=422746&IDCategoria=1>

Poutníci vycházejí obvykle z města Chieti⁵⁸ tak, aby dorazili do Bari právě 8. května ráno (přibližně v 5 hodin) a stihli tak první ranní mši; jiní poutníci dnes dají přednost pohodlnější cestě autobusem. Příkladem opravdu vytrvalého poutníka je v současnosti 60letý Marcel Janssens, Belgičan, který ušel celých 1 300 km za 2 měsíce ve jménu svatého Mikuláše. V roce 2011 ušel cestu od Liegi do Bari přes Lucembursko, Francii, Švýcarsko a Itálii a přišel včas přesně na první mši. Při této cestě zhubnul 11 kg. Tento známý poutník se oslav sv. Mikuláše v Bari účastní každoročně, proto byl dokonce hostem priora baziliky sv. Mikuláše při ceremonii vyjmutí zázračné tekutiny Manny⁵⁹.

U příležitosti ortodoxních oslav sv. Mikuláše dne 22. května přicházejí do města také stovky ruských poutníků. Od 6 hodin od rána do pozdních odpoledních hodin přicházejí poutníci z Ruska k hrobce sv. Mikuláše uctít jeho památku. K této příležitosti byla také připravena výstava současných ikon ze školy z Jaroslavl, konající se od 14. do 23. května v roce 2011. Nikoli náhodou je svatý Mikuláš po celá staletí považován za světce dialogu a míru⁶⁰.

---

⁵⁸ Chieti: Hlavní město provincie Abruzzo (jihovýchod Itálie)

⁵⁹ Da Liegi a Bari a piedi, nel nome di San Nicola [on line]. [cit. 20-6-2011]. Dostupné na WWW: <http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/da-liegi-a-bari-nel-nome-di-san-nicola/>

⁶⁰ Bari, comincia oggi la sagra di San Nicola Corteo storico il 7 [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.lagazzettadelmezzogiorno.it/notizia.php?IDNotizia=422746&IDCategoria=1>

6. Tradice kultu a jeho oslavy

Historické přenesení ostatků

Apud Barum ante corpus beati Nicolai. ⁶¹

Jak je známo, okolo roku 1204 po dobytí Konstantinopole, byly cesty za získáním relikvií světců velmi oblíbené. Relikvie byly považovány za jeden z největších dosažitelných pokladů. Nevyhnuly se tomu tedy ani ostatky svatého Mikuláše, o které neměli zájem pouze obyvatelé Bari, ale také například Benátčané. O okolnostech přenesení ostatků máme dokument vypravěče Nicefora, který popisuje translaci světce (v překladu a úpravě autorky) takto:

„Obyvatelé Bari věřili, že byli předurčeni k tomu, aby ostatky odnesli a zajistili tak prosperitu městu Bari. Začali tedy plánovat, jak přenést tělo světce z Myry. Po příjezdu do přístavu ukotvili loď a 47 námořníků se rozdělilo se na dvě skupiny⁶². Jedna skupina hlídala loď a druhá se vydala pro relikvie. Zjistili, že v chrámu byli pouze čtyři hlídači. Zeptali se jich tedy, kde by našli ostatky světce. Ti jim určili místo, ale hlídači začali tušit nebezpečí a odhalili jejich záměr. Jeden z námořníků - Matteo - rozbil mramor překrývající světcovo tělo a když byla hrobka otevřena, vyjmul z posvátné tekutiny Manny tělo. Když hlídači uviděli, že se námořníkům nestalo nic zlého, s naříkáním a pláčem uznali, že je to vůle Boží a světec je jejich. Další námořníci chtěli odnést také krásnou antickou ikonu zobrazující svatého Mikuláše, ale nebylo možné ji odejmout. Nesli tedy společně tělo k lodi a zpívali při tom oslavné písně Bohu. Od smrti sv. Mikuláše uplynulo přesně 775 let a námořníci z Bari a okolí byli přesvědčeni, že v Myře svaté ostatky již splnily svůj účel a nyní mají pomoci jejich národu. Při návratu je však jaly pochybnosti, zda je jejich čin oprávněný, když je protivítr zahnal až směrem k městu Patara (rodné město Mikuláše). Zakotvili a začali si ověřovat, zda si někdo nepřivlastnil část ostatků. Objevili, že 5 námořníků tak učinilo, jakmile vrátili relikvie dohromady, pluli bez problémů dál. Vysvětlovali si to tedy tak, že ostatky musí zůstat pohromadě. Jednomu z námořníků se pak v noci zjevil svatý Mikuláš, který ho ujistil, že nemusí pochybovat o svém činu. Také malý ptáček si sednul na ostatky, zpíval a doprovázel tak loď. Námořníci dopluli až do přístavu San Giorgio. Zpráva se rychle rozšířila a všichni obyvatelé se seběhli do přístavu přivítat námořníky a posvátné ostatky. Začala se řešit otázka, kam se uloží. Do

---

⁶¹ Urban vybral Mikulášovo tělo jako spojení jak své moci tak východu a západu

⁶² někde udáváno 62 námořníků, někde pouze 42

města se také vrací Ursone, aby byl přítomen této slávě. Následovalo několik zázračných uzdravení a zázraků.⁶³

Autorem tohoto zkráceného textu je Niceforo, o kterém se neví mnoho; nejspíše šlo o italského benediktinského mnicha a jeho dokumenty připomínají spíše kroniku. Dalším zdrojem může být kronikář Arcidiacono. Podle něj výprava údajně trvala 19 dní, a to od 20. dubna do 9. května⁶⁴. Podle tzv. Kyjevské legendy hlídali ostatky pouze dva duchovní. Na břeh námořníci dorazili v neděli 9. května 1087. Pozdější papež Urban vyhlásil 9. květen významným svátkem pro město Bari a také jako svátek pro všechny Křesťany.

---

⁶³ Jones, Ch. W., *Nicola Biografia di una leggenda*, Bari: Economica Laterza 200, s. 183-196 in F. Nitti di Vito, *Leggenda del monaco Niceforo „Japigia“*, n.s. VIII (1937), s. 336-356

⁶⁴ Pasquale Corsi, *La traslazione delle reliquie*, in Lavermicocca, N.: *Il segno del culto. S. Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987, s. 46

6.1. Současné oslavy

“*Sanda Nicole abballe*”⁶⁵

Svátek svatého Mikuláše, patrona města Bari, se zde začíná slavit již 6. prosince podle liturgického kalendáře⁶⁶. Den před oficiálním zahájením jarních oslav patrona města, tedy 26. dubna, již můžeme shlédnout několik tradičních rituálů, jako je nabídka chleba (těla božího) v bazilice. Ovšem už dne 27. dubna zde oficiálně začínají oslavy k počtě sv. Mikuláše a přenesení jeho ostatků do Bari. Dne 28. dubna se provádí důležité losování lodí v bazilice sv. Mikuláše za přítomnosti věřících. Vítězové budou poctěni tím, že mohou převézt sochu a obraz. Socha je nesena v čele procesí po starém městě až do baziliky za doprovodu mše. Od 29. dubna do 7. května se slouží neustále mše a 5. května se slouží zvláštní mše eucharistická určena přímo nemocným.

Oslavy vrcholí především v hlavních třech dnech slavnosti, a to 7., 8. a 9. května. Účastní se jich většina obyvatel města Bari, avšak počítá se i s velkým přívalem poutníků a turistů - a to tím spíše, že při příležitosti 924. výročí (1087-2011) od přenesení ostatků vyjádřil svůj zájem o tuto událost i Vatikán.

Při hlavních oslavách 7. května se nejprve přenáší obraz svatého z přístavu San Giorgio na molo Barion, večer je pak věnovaný historickému průvodu. Den poté, 8. května, se přenáší socha na slavnostně vyzdobenou rybářskou loď⁶⁷. Tento den je nazván “svátkem cizinců”, protože začínají oslavy příchozích poutníků a v tento den se socha rituálně naloduje na moře. Pondělí 9. května je svátkem především místních obyvatel z Bari a následuje rituální vyloďování sochy zpět na břeh okolo osmé hodiny večer. Dále navazuje mše a procesí se sochou směrem k náměstí Piazza Ferrarese⁶⁸. K „civilním“ oslavám patří také letecká přehlídka⁶⁹ (Frecce Tricolori), která je k vidění nad přístavem 8. května odpoledne. Na molu Sant’Antonio se potom koná velkolepý ohňostroj, který v roce 2011 poněkud zkomplikoval déšť, tudíž se konal jen částečně⁷⁰. Původně oslavy trvaly pouze 7 dní, později - patrně v 16. století - byly prodlouženy na 15 dní⁷¹. Oslavy na náměstí jsou krásným ztvárněním kolektivního rituálu.

---

⁶⁵ “Svatý Mikuláš tančí”

⁶⁶ Oslavy údajného úmrtí sv. Mikuláše

⁶⁷ Viz obrázek 5

⁶⁸ slavilo se 924. výročí přenesení ostatků, slouží se mše na náměstí

⁶⁹ Frecce Tricolori neboli akrobatické letecké představení nad mořem, viz obrázek 6

⁷⁰ FESTEGGIAMENTI PER SAN NICOLA: AL VIA OGGI LE INIZIATIVE IN PROGRAMMA [on line]. [cit. 30-4- 2011].

Dostupné na WWW: http://www.lucaturi.it/2011/04/post_2689.shtml

⁷¹ Giorgio Otranto, *San Nicola di Bari e la sua basilica: culto, arte tradizione*, Milano: Electa, 1987, s.69

6.2. Historický průvod městem a kostýmy

Důležitou součástí každoročních oslav v měsíci květnu, jak už bylo řečeno, je také “corteo storico” neboli historický průvod, konající se 7. května. Symbolicky připomíná a „znovuoživuje“ příjezd námořníků s ostatky světce z Myry v roce 1087. Tento průvod je plný kostýmů, vlajkonošů⁷² s vozy a modelem lodě, na které je převážen obrázek světce. Tato část oslav je slavností hlavně místních obyvatel; průvod prochází od Castello Svevo (Švábský hrad) přes hlavní třídu Corso Emanuele až do srdce historického města k bazilice svatého Mikuláše. Kromě přihlížejících se průvodu účastní stovky figurantů a herců, celkem přes 600 lidí, kteří jsou oblečeni do historických kostýmů, ušitých specializovanými krejčími. Ti, kteří mohou obléknout historické kostýmy a zúčastnit se tak aktivně průvodu, jsou na to velmi hrdí. Této události předchází také pečlivá zkouška kostýmů a nacvičování⁷³. Repliky kostýmů jsou vyrobeny na základě důkladného prostudování historických dokumentů, ale také podle fresek apod. tak, aby odpovídaly co nejvíce skutečnosti z roku 1087. Se stejnou pečlivostí se lidé snažili zachytit rozdílnost kostýmů, které pocházely ze severní a jižní Itálie⁷⁴. Ve skutečnosti se konají dva historické průvody, jeden večerní ve středověkých kostýmech a jeden ranní organizovaný společnostmi poutníků a s obrázkem sv. Mikuláše. Průvod je přenášen v přímém přenosu pomocí kanálu Antenna Sud a Viva l’Italia⁷⁵ nejen v Apulii, ale také v okolních regionech Bazilikáty a Molise. Historický průvod získal “bollino di meraviglia italiana”, což je ocenění pro nejkrásnější místa a události v Itálii k příležitosti 150. výročí sjednocení Itálie (1861-2011).

Při příležitosti oslav se konala také malá výstava na náměstí Piazza Ferrarese v sále Murat nazvaná “1087 Kostýmy z období přenesení ostatků - Židé, Turci a Arméni”. Výstava probíhala od 6. do 19. května 2010 a stejně tak v roce 2011 v pozměněné podobě. V expozici z roku 2010 bylo k vidění více než 70 dobových kostýmů, z nichž bylo 36 kostýmů židovských, tureckých a arménských a 4 patřící mnichům z kláštera v Myře⁷⁶. Kromě církevních hodnostářů patřily především poutníkům, a to židovským, kteří se dostali na území Bari asi mezi I. a II. století po zničení Jeruzaléma a přinesli tím do této oblasti nový způsob odívání. Dále byly zastoupeny

---

⁷² Viz obrázek 7

⁷³ Kostýmy pro průvod z roku 2011 sponzorovala společnost “Compagnia delle Vigne di Putignano Antonia Minelli”, v částce 120 000 eur

⁷⁴ Corteo San Nicola, la prova costume [on line]. [cit. 20-5- 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/corteo-san-nicola-la-prova-costume/>

⁷⁵ nebo streaming www.antennasud.com a www.saint-nicholas.tv

⁷⁶ 1087 I costumi della Traslazione - Ebrei Turchi ed Armeni [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.sagreinpuglia.it/puglia-news/news-bari-e-provincia/36-bari-news/1382-1087-i-costumi-della-traslazione-ebrei-turchi-ed-armeni.html>

kostýmy tureckých poutníků, doložené z 11. století, a poutníků z Arménie, doložené od 10.-11. století. Občané Bari, kteří se oslav účastnili, představovali kromě církevních hodnostářů řecké církve v Bari a latinského kléru především bývalé byzantské úředníky, soudce a krejčí.

Osobně jsem se zúčastnila 4. verze této výstavy v květnu 2011. V této verzi, zaměřené také na ženy, šperky a svatbu se objevilo přibližně 100 kostýmů, zaměřených tematicky na 11. století v Bari. Z těch 100 kostýmů bylo asi 20 nově rekonstruovaných s jasným záměrem přiblížit lidem svatební tradice 11. století. Součástí byl také soubor dokonalých replik šperků té doby vytvořených místními špičkami v oboru zlatnictví. Všechny repliky forem a barev oděvu jsou barveny ručně přímo v Bari pod vedením *Artelieru*, který má mimo jiné na starosti také produkci historicky věrných divadelních kostýmů apod. Výstava se zaměřila nejen na středověké místní tradice v podobě oděvu a kostýmů, šperků, ale také na svatby, dále pak na hudbu i gastronomii⁷⁷.

Knižní katalog pojednávající o této výstavě vydaný pod vedením Spezzacateniho můžeme považovat za nejen historický, ale také etnologický rozbor, a to především v druhé části knihy⁷⁸, kde se autor soustředí na obřadní svatební oděv té doby u vyšších vrstev. Autor zároveň věnuje pozornost věnu a svatebnímu oděvu, ale také darům v podobě šperků typických pro tuto dobu. Tato výstava dobových oděvů je také projevem jisté místní identity či rozdílnosti etnik a tradic na území Bari od 6. století, jak říká Michele Emiliano (starosta města Bari): “Výsledkem je sugestivní výpověď, díky které se stalo Bari v průběhu staletí křižovatkou mezi Západem a Východem (protože až do r. 1071 patřilo k Byzanci), pohostinnou zemí otevřenou světu, která je ještě dnes cílem tisíců poutníků, kteří uctívají našeho patrona, svatého Mikuláše.”⁷⁹ Snahou této výstavy bylo především prohloubení poznání kultury z Bari z období středověku a Byzance. Luigi Spezzacatene⁸⁰ jako ředitel *Artelieru* pracoval po tři roky na těchto dobových kostýmech z období přenesení ostatků. V kostýmech se samozřejmě tato multikulturalita projevuje a prolínají se vzájemně prvky zdobení, použití látek atd.

Podle fotografií v uvedené publikaci byly nejčastějšími kostýmy oděvy poutníků té doby z hrubého přírodně zbarveného plátna s našitou dlouhou a vysokou kapucí, zdobené šitými vzory a aplikacemi. Na dlouhou tuniku byl jako rukávy našit plášť z jiného typu látky zakrývající záda

⁷⁷ Progetto (1087) I costumi della traslazione, donne, gioielli e promesse nuziali [cit. 14-6-2011]. Dostupné na WWW: <http://www.1087.eu/it/progetto.htm>

⁷⁸ od s. 43

⁷⁹ Michele Emiliano in: Spezzacatene, L., *1087 i costumi della traslazione*, Bari: Artelier 2010, s. 7

⁸⁰ Luigi Spezzacatene: scénograf a kostymér, docentem v oblasti aplikovaného umění a stává se ihned po studiích scénografem a kostymérem v divadle. V roce 2002 se stává hlavním ředitelem uměleckého krejčovství. V roce 2006 potom vzniká Artelier Casa d'Arte.

a ruce. Je známo, že tato poutnická cesta nebyla nic lehkého, tudíž bylo nezbytné, aby oděv vyhovoval náročným požadavkům a tvrdým podmínkám cesty i počasí. Jiné obrázky nasvědčují tomu, že poutníci měli dlouhé tuniky s pláštěm přes záda zapínajícím se vepředu na hrudi na jeden až dva knoflíky (nebo pomocí zdobených broží), včetně pokrývky hlavy ve formě turbanu. Některé detaily prozrazují našité kameny či korálky a aplikace na oděvu z kamenů či kovu. Také stojí za zmínku dlouhé široké rukávy, na koncích často zdobené. Drahé látky a kovy často pocházely právě z Turecka. Nejčastějšími barvami jsou přírodní plátno, světle hnědé barvy, tmavě zelená či červená barva.

6.3. Vynášení sochy sv. Mikuláše

Po historickém průvodu městem 7. května tradičně navazuje 8. květen a „svátek poutníků a cizinců“ s vynášením sochy z baziliky sv. Mikuláše na vyzdobenou rybářskou loď. Slouží se mše svatá od 5 hodin ráno do 13 hodin v bazilice sv. Mikuláše. Ráno v 6:45 jde první procesí se sochou po městě, v 10 hodin se na molu nalodí socha na moře. Nosit sochu a obraz světce a patrona města Bari je pro místní obyvatele velké privilegium.

Socha je výrazným symbolem kultu a Nino Lavermicocca popisuje tuto dodnes užívanou sochu sv. Mikuláše jako „stojící čelem k věřícímu, s vousy, oblečena do tuniky (sticharion) barvy červeno-purpurové, bílého pláště (phelonion), který překrývá kus látky (omophorion) stejné barvy ozdobené pozlacenými kříži.“ Socha upoutá „exotičností“ díky tmavé barvě pleti světce, která symbolizuje v tomto případě Turka⁸¹. Oblečení mužů nesoucích sochu v období oslav je tradiční a konzervativní, musí být tmavé, muži nosí černou kravatu v kontrastu s bílou košilí a bílými rukavičkami.

Jak už bylo řečeno, dne 28. dubna 2011 se rozhodlo, které lodě budou mít tu čest a povevou sochu a ikonu sv. Mikuláše na moře. Obraz byl na palubě lodi „Gina“, patřící váženému měšťanovi Sabinu Amorusovi a doplul ze San Giorgia na molo Barion v podvečer 7. května. Sochu pak vezla loď „Nicolaus“ od Vincenza Pupilla, který získal tuto možnost již podruhé⁸². Dorazilo 150 autobusů s návštěvníky a stovky těch, kteří se dopravili vlastním autem. K tomuto účelu byla pro auta zcela uzavřena hlavní třída Corso Vittorio Emanuele a ulice ve starém městě, vedoucí k bazilice a podél moře. Byla také zvýšena bezpečnostní opatření⁸³. V ulicích se podle odhadů objevilo asi 800 figurantů v kostýmech a 100 000 přihlížejících.⁸⁴ Tento ceremoniál je tak významný, že dokonce na periférii Bari (Santo Spirito) si v půlce června dělají vlastní malou obdobu oslav sv. Mikuláše; nechybí nic, ani procesí či vylodování atd. Vše se koná s respektem k původním oslavám ve starém městě⁸⁵.

---

⁸¹ Lavermicocca, N., *San Nicola tra iconografia e religiosita popolare*, Bari: Edipuglia, 1987 s. 355

⁸² San Nicola, sorteggiati i due pescherecci [cit. 30-4-2011]. Dostupné na WWW:

<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/san-nicola-sorteggiati-i-due-pescherecci/>

⁸³ Festa di San Nicola, pronto il piano sicurezza [cit. 14-6-2011]. Dostupné na WWW:

<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/festa-di-san-nicola-pronto-il-piano-sicurezza/>

⁸⁴ Viz obrázek 8

⁸⁵ Bari, San Nicola torna a Santo Spirito [cit. 14-6-2011]. Dostupné na WWW:

<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/ed-a-santo-spirito-torna-san-nicola/>

6.4. Vylodování sochy

Připomenutí svatého a oslava přenesení ostatků sv. Mikuláše konající se 8. května se odehrává na moři a je to především oslava místních obyvatel. Jak uvádí kniha *Rok se svatými*⁸⁶ “věřící přitom plují na člunech k Mikulášově soše”. Faktem je, že v době oslav v roce 2011 se většina věřících lidí dívala na příjezd sochy z moře ze břehu. Místní obyvatelé, poutníci i turisté mají možnost si pronajmout malou dřevěnou loďku či člun a sledovat tuto slávu přímo z moře. Podle místních lidí je to jistě nejsilnější zážitek, ovšem je také finančně náročný. Proto si většina věřících vystačí s pohledem ze břehu⁸⁷. Socha zůstává na moři až do setmění. Před vyloděním jsou ještě předčítány modlitby.⁸⁸ V doprovodu desítek lodiček se okolo osmé hodiny večerní přiblíží k molu⁸⁹ a vylodí se za hlasitého potlesku a ohňostrojů. Ihned po vylodění sochy jsou opět předčítány mše a modlitby⁹⁰ a socha je pomalu přenášena procesím směrem k náměstí Piazza Ferrarese⁹¹. Socha pak je umístěna na náměstí, které je přetvořené v gigantickou osvětlenou baziliku⁹², kde bude vystavena na oltáři po několik dní⁹³. Arcibiskup z Bari monsignor Francesco Cacucci obnovil také rituál vržení svaté Manny do moře při této příležitosti vylodování. Připomněl zázraky sv. Mikuláše a dal ho za příklad pro všechny⁹⁴. Dne 9. května se pak slaví 924. výročí translace, slouží se mše a vyjímá se zázračná tekutina Manna, oslavy pak zakončuje ohňostroj.

Ve středu 11. května začíná okružní cesta, kterou absolvuje socha především v regionu Abruzzo a Kampánie. Trasa cesty vypadá asi následovně: 11. května je odvážena socha do městečka Giuliana v kraji Caserta, 16. května do města Perana (Chieti), 18. května je zastávkou město Tornareccio (Chieti), 20. května pak jede do města Casalunguida (Chieti), 23. května se přenáší socha do města Bonea (BN). Dne 25. května večer se pak vrací do Bari a 30. května město Bari

---

⁸⁶ SCHAUBER, Vera; SCHINDLER, Hanns Michael. *Rok se svatými*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1997

⁸⁷ Vlastní pozorování

⁸⁸ Obrázek 9, 10

⁸⁹ Viz obrázek 11

⁹⁰ Viz obrázek 12

⁹¹ Viz obrázek 13 a 14

⁹² Viz obrázek 15, 16 a 17

⁹³ Anna Maria triputti: *San Nicola nel patrimonio demografico* in Otranto G., *San Nicola di Bari e la sua basilica: culto, arte tradizione*, Milano: Electa, 1987, s. 173. Viz obrázek 19

⁹⁴ San Nicola va per mare, tantissimi i baresi dietro le transenne [cit. 10-5-2011]. Dostupné na WWW:

<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/bari-san-nicola-va-per-mare-i-suoi-devoti-dietro-le-transenne/>

zakončuje zdejší velké oslavy procesím⁹⁵. Obyvatelé vytvářejí stále větší tlak na rozšíření tradiční trasy, kterou obraz a socha absolvuje, také do dalších měst.

Oslavy se mohou konat i díky finanční podpoře oficiálního sponzora, jímž je Národní banka v Bari, s pomocí obce a magistrátu či samotných věřících.

---

⁹⁵ Festa di San Nicola - Sagra di Maggio 2011 [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW: <http://www.sagreinpuglia.it/puglia-news/news-bari-e-provincia/36-bari-news/2752-festa-di-san-nicola-sagra-di-maggio-2011.html>

6. 5. Tradiční strava v období oslav

Oslavy jsou kromě jejich duchovního významu i komerční záležitostí, příležitostí k přivýdělku, k obchodu. Zajímavou součástí oslav je také množství tradičních pokrmů, které město nabízí. Podél pobřeží se rozrůstají stánky⁹⁶ především s místními specialitami, ale i suvenýry. Typicky se jedí například grilované malé chobotničky v housce nebo grilované vnitřnosti a klobásky.⁹⁷ Dým a kouř z provizorních grilů postavených často bez zvláštního povolení podél moře je cítit všude. K oslavám také neodmyslitelně patří místní pivo Peroni. Udává se, že v období oslav se až zdesetinásobí jeho prodej. Prázdné skleněné láhve pak zaplaví celé město, nemálo se jich objeví i plovoucích v moři. Místní mladí lidé často vzdávají hold svatému Mikuláši již od ranních hodin v podobě přípitků piva Peroni na obvyklém místě setkání zvaném Chiringuito.

Svatý Mikuláš se však neoslavuje jen v květnu během připomínání přenesení jeho ostatků do Bari, ale významný je také den výročí jeho smrti 6. prosince. Vzhledem k zimnímu období a době trvání (pouze noc a jeden den) se oslavy zdají být umírněnější. Avšak již od brzké ranní hodiny (4:45h) můžete zajít na první mši slouženou k uctění světce, kterou lze mimo jiné sledovat i na internetu na stránkách vytvořených speciálně pro svatého Mikuláše⁹⁸. Dne 6. prosince je tradicí pít horkou čokoládu při procházkách večerním starým městem. Nespočet věřících a poutníků zaplňují bary, kde posnídají horkou čokoládu a croissanty před mší. Někde se dokonce sladkosti rozdávají. Nezbytnou součástí nejen oslav, ale vlastně i každodenního života obyvatel Bari je chléb „focaccia“⁹⁹. Speciálně v období oslav v ulicích nalezneme další typické speciality jako savoiardi (sladké sušenky), sgagliozze (čtvercové plátky smažené žluté polenty) a popizze (smažené kousky, základem je bílá mouka smažená v oleji), pro svou letitou tradici nazvané „jídlem ulice“.

---

⁹⁶ Viz obrázek 19

⁹⁷ Viz obrázek 20

⁹⁸ San Nicola, la prima messa in diretta tv su Antenna Sud [cit. 05-02-2012]. Dostupné na WWW: <http://www.antennasud.com/senza-categoria/san-nicola-la-prima-messa-in-diretta-tv-su-antenna-sud/>, <http://www.basilicasannicola.it/>, <http://www.antennasud.com/>

⁹⁹ jedná se o typické pečivo či chléb připravovaný z hladké mouky, droždí, soli a vody, olivového oleje doplněný navrhu nejčastěji rajčaty či jinou zeleninou - cuketa, lilek, papriky

7. Zbožnost, víra a smysl pro tradici v mentalitě obyvatel jižní Itálie

Každý národ má potřebu se identifikovat, ať už pomocí jazyka, kultury, historie či tradic. Moji respondenti se shodovali v tom, že oslavy jsou především příležitostí k uvědomění si pospolitosti, k solidárnosti, setkání, podmíněné společným zájmem. Staří obyvatelé přistupují k oslavám s ohromnou pokorou a úctou, věnují hodně času modlitbám. Mladí již častěji spíš holdují alkoholovým, většinou pivním oslavám, ale význam světce a patrona města jim není cizí.

Oslavy nejsou vždy jen poetické, lidé si stěžují na chaos, ulice jsou přeplněné davy lidí, rodinami s dětmi, které se chtějí dostat dopředu, aby jejich děti alespoň na chvíli třeba poprvé viděly obrázek či sochu světce v průvodu.¹⁰⁰ Jeden z mých respondentů¹⁰¹ popisoval také ekonomický význam těchto svátků pro město Bari. Město vydělá množství peněz díky příjíždějícím poutníkům a turistům. Dokonce s nadsázkou přímo poznamenal, že to byl důvod, proč si tohoto světce vlastně ve středověku “ukradli”. Od jiného mého respondenta, jmenovce světce Mikuláše narozeného v Bari, jsem se dozvěděla, že každý ví, že oslavy financuje kromě města či regionu také mafie. A s politováním a se vsí úctou k Bohu jako silně věřící přiznává, že mafie a církve (jako instituce) jsou bohužel v Itálii odedávna propojeny. Tento fakt je zřetelněji vidět například při oslavách světců na Sicílii.

V této kapitole se budu zabývat analýzou a interpretací dotazníků, které byly rozdány respondentům různého povolání i vzdělání ve věkovém rozmezí 18-41 let. Položila jsem jim otázky, co pro místní obyvatele představuje sv. Mikuláš, jaké pro ně má význam uctívání kultu tohoto světce a patrona města. Je to jen překonaná středověká představa světce nebo je v povědomí lidí stále upřímně uctíváný? Na čem je založena jejich přetrvávající víra ve světce v chaotickém a uspěchaném 21. století?

Většina respondentů, ať už věřících, či nevěřících, se shoduje v tom, že sv. Mikuláš je kromě patrona města především důležitým symbolem, charakteristikou a identifikací jejich rodného města. Další ho mají spojeného především s oslavami a po zbytek roku ho nevnímají. Pro jiné světec jako takový pozbyl významu, protože ve světce nevěří, ovšem stále pro ně má hodnotu jako (historický) symbol a patron města. Je to jednoduše symbol, který lidi spojuje.

Další mou otázkou bylo, zda nejsou tyto oslavy již překonané, jestli mají vůbec v dnešní době smysl? Nejedná se spíše o záminku k zábavě? Pro některé respondenty se jedná především

---

¹⁰⁰ Viz obrázek 21

¹⁰¹ Pippo (respondent 32 let, protestant-rozhovor)

o kulturu, o kulturní tradici, kterou je třeba ochraňovat. „Oslavy jsou dobrou kulturní tradicí, ale neslouží k oslavě svatého, nýbrž pouze k tomu být pohromadě,“ říká Vincenzo (33 let, aktivní věřící katolík). Pro nevěřící obyvatele města Bari samozřejmě uctívání svatého nedává smysl ani dnes ani v minulosti. „Nejsem věřící, a proto podle mě nemá smysl uctívat svatého,“ říká Alessandro (32 let, ateista).

Naopak Germano tvrdí, že oslavy nejsou překonané, pouze nabyly společenského významu a vytvořily atmosféru pro sociální stmelení lidí, jak věřících, tak nevěřících. Stejně jako sv. Mikuláš vždy spojoval dva světy, i odlišné odvětví náboženství, tak nyní prostřednictvím oslav stmeluje jednoduše tyto dvě skupiny lidí. Mladí lidé v Bari jsou stále kritičtější, snaží se vymanit z téměř samozřejmé povinnosti víry v Boha a katolicismu běžnému na jihu Itálie. Pro převážnou většinu mladých lidí je však víra stále podstatnou složkou života. „Oslavy jsou způsob, jak znovu oživit náměstí, ulice, je to možnost setkávání rodin, přátel a napomáhá integraci do městského života. Pořádat oslavy ve jménu světce jako patrona města znamená také důvěřovat a přiblížit se více k Bohu, který obětoval svého syna pro spasení duší,“ doplňuje Pino (41 let, věřící neuznávající církev).

Italové a především ti jižní se netají tím, že rádi oslavují cokoli a využijí jakékoliv příležitosti k tomu vhodné. Proto mě právě zajímalo, zda si mladší generace uchovává ve spojitosti s oslavami určitou pokoru vůči Bohu a úctu ke světci, či jsou oslavy již omezené na čistě společenskou událost, které se automaticky účastní každý obyvatel Bari, také proto, že v tomto období se tomu prakticky nelze vyhnout a protože se většina lidí na oslavy těší. Mimmo (30 let, ateista) vidí v oslavách pouze záminku k tomu, aby se zvýšil ekonomický růst města, zlepšil se obchod a podpořily se tak obchodní aktivity. Tato událost přivádí do města turisty, a tedy ekonomické bohatství. Mauro (24 let, agnostik) pak říká, že: „Pro obyvatele Bari je to opravdu důležitá tradice, vytváří se díky tomu silný pocit duchovní příslušnosti mezi všemi členy společnosti.“ Fabio (27 let, ateista) na toto téma dodává, že: „V podstatě nemá smysl oslavovat světce, ale důležitější je oslava jako taková. Téma víry, na rozdíl od minulých desetiletí, je méně prožíváno a méně procítěno samotnou populací.“

Pro některé mladé lidi zbožnost a lidová kultura ve své původní podstatě pozbyla smysl. Zbožnost podle nich přetrvává u některých řekněme „původních obyvatel Bari“ (tzv. „Barese doc“), u obyvatel tradičně lidových čtvrtí (Libertà, Barivecchia) a nově lidových čtvrtí (San Paolo a San Pio). „Ostatní již oslavy neprožívají jako náboženskou tradici, ale živí ji,“ říká mladý student Davide (22 let, proticírkevní agnostik). Zároveň za tradiční prvky oslav považuje mši spojenou

s přenosem sochy na moře a historický průvod městem. Je zcela logické, že pro mladé lidi, kteří jsou stále méně zbožní a inklinují spíše ke studiu a modernímu životu, tyto oslavy pozbývají duchovní smysl, ale mají pro ně spíše smysl historicko-kulturní a uvědomují si jejich význam pro město. Mluvím o mladých lidech ve věkovém rozmezí 18-27 let. Naopak mnoho obyvatel mezi 30. a 41. rokem vnímají zbožnost diametrálně odlišně a jsou silně zbožní, i když velmi často odmítají instituci církve, ale ani to není pravidlem.

Dalším cílem dotazníků bylo zjistit, jakým způsobem a jak aktivně se respondenti účastní tradiční části oslav. Nevěřící či ti, kteří neuznávají církev, se pochopitelně neúčastní mší, ale historický průvod je obecně velmi oblíbený. Obyvatelé města Bari jsou na něj náležitě hrdí (mj. pro samotné připomenutí a rekonstrukci historické události translace relikvií světce). Kladně hodnotí folkloristickou formu oslav, má pro ně spíše charakter divadelního představení, a proto je se zaujetím sledují. Jiní respondenti se omezují pouze na procházky městem spojené s prohlídkou stánků prodávajících jak tradiční jídlo, tak různé předměty, popíjení piva a sledování ohňostrojů. Pro některé jsou procesí čistá modlářství, která odporují samotnému přikázání v Bibli¹⁰². Všichni si hlavně užívají neobvyklou sváteční atmosféru města, ale i dobré jídlo, chobotničky, scagliozze a popizze¹⁰³. Pro mladou generaci jsou dnešní oslavy spojeny i s leteckou exhibicí. Mezi svými respondenty jsem našla pouze jednoho zástupce mladé generace, který se účastní také svatých mší sloužených v bazilice sv. Mikuláše po celou dobu oslav patrona města Bari.

Vzhledem k tomuto nepřilíš překvapivému závěru (že pro mé mladé respondenty oslavy částečně pozbyly náboženský význam), jsem se jich také ptala, zda mají i přesto pocit, že je tuto tradici potřeba zachovat a ochraňovat nebo zda jde opravdu spíše o komerční svátek a příležitost k zábavě. Podle místních obyvatel jsou oslavy užitečné vždy, ať už jsou komerční, nebo ne. „Tradice se zachovává jako stále živé a pulzující svědectví minulosti v myslích a činech mnohých obyvatelů Bari. Smíšení svatého a profánního je nevyhnutelné především v současném světě a získává oboustranný respekt dvou zainteresovaných částí (věřících i nevěřících),“ říká Germano (22 let, pasivní věřící, téměř ateista). Také tvrdí, že tato tradice jistě přetrvá vzhledem k charakteru mentality jižních obyvatel a jejich zakořeněné zbožnosti, protože náboženství tady hraje v životě lidí stále velkou roli. Některým obyvatelům oslavy navíc nepřipadají vůbec komerční či konzumní. Je tedy možné, že můj pozorovací odhad byl částečně nepřesný. To, co nám může připadat

---

¹⁰² *Exodus 20, 4-6*: Neučiníš sobě rytiny, ani jakého podobenství těch věcí, kteréž jsou na nebi svrchu, ani těch, kteréž na zemi dole, ani těch, kteréž u vodách v podzemí. 5 nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti. Nebo já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne 6 a činící milosrdenství nad tisíci těmi, kteříž milují a ostřihají přikázáních mých.

¹⁰³ Místní speciality z polenty a mouky prodávající se na ulicích

komerční a přehnané, mohou tito obyvatelé považovat za standard. Jak už bylo řečeno, oslavy beze sporu především spojují lidi a utvrzují v nich příslušnost k národu, městu a území, pocit uvědomění, které by se bez podobných tradic mohlo začít vytrácet. „Svátky zachovávají kulturní hodnoty a je v pořádku, že jsou komerční,“ říká pak Alessia (29 let, ateistka). Tyto oslavy překonávají jen pouhé pobavení či povrchní zábavu. Zároveň ale Mauro (24 let, agnostik) přiznává, že přivádějí do města hodně turistů, poutníků a milovníků oslav patronů měst z různých koutů Apulie, ale i z celého středozemního pobřeží. O jejich komerčním významu pro město tedy není pochyb. Fabio (27 let, ateista) tvrdí, že se z oslav stal typicky komerční fenomén, ale i přesto je nutné je uchovávat. Mladý student místní univerzity David (22 let, proticírkevní agnostik) je poněkud skeptický ohledně ochraňování a zachovávání oslav a tradic, které vznikly přirozeně jako důsledek určité události a měly by si tedy tuto spontánnost pokud možno uchovat. Jinak by zůstal pouze zkosnatělým svátkem hodným muzea. Také uznává, že region Apulie využívá těchto oslav pro zamaskované marketingové záměry a pro čistě obchodní cíle či jako lákadlo pro co možná nejvíce turistů. Z oslav nám tedy zůstalo z toho “tradičního” jen málo. “To, co nám zbývá je, že se tyto oslavy obrodí spontánně, zrozeny v té samé komunitě věřících občanů, měli bychom se pokusit o její restituci ve spojení s místními institucemi: zachovat to, co se dělalo po 900 let a co skoro upadlo v zapomnění za pouhých 50 let potom.”

Respondenti také dostali prostor k tomuto tématu cokoliv dodat mimo rámec otázek uvedených v dotazníku. Všichni ochotně odpovídali a oceňovali také můj zájem o toto téma. Snažili se upozornit na to, že se nejedná pouze o oslavy, které se konají jednou ročně, ale že jde o samotnou postavu a kult sv. Mikuláše, který má po celý rok, nejen v období oslav, citový a duchovní význam především pro staré věřící lidi a většinu obyvatel Bari. Toto vnímání kultu světce sv. Mikuláše v Bari je také určitým vyjádřením sugestivního odrazu mentality národa nejen Bari, ale vlastně celé jižní Itálie. A podle mých respondentů jako takové stojí o hlubší zájem a studium, pokud chcete poznat tamější mentalitu. Ale zároveň dodávají, že pro ně jsou oslavy především hezkými zážitky prožitými s blízkými lidmi. Mauro (24 let, agnostik) pak naráží na fakt, že přenesení ostatků je beze všeho také kontroverzním činem. Aktuálnost tohoto tématu také dokládá článek z roku 2010, kdy se turecký ministr Ertugul Gunay vyjádřil o nutnosti vrátit ostatky na původní místo, tedy do Turecka. „S dobytím města Normany v roce 1071 Bari ztratilo svou centrální politickou roli, kterou mělo v byzantském impériu. Kromě toho zmocnění se relikvií světce bylo velmi rozšířenou praktikou ve středověku. Přinést ostatky světce do Bari znamenalo vytvořit z Bari nejen duchovní, ale také obchodní centrum, a tak se opravdu později stalo.” Obhajuje pak tento čin autor článku Beppe

Stallone¹⁰⁴. Ještě dnes se tedy vedou spory o tom, kde by měly ostatky být umístěny. Turecký ministr tvrdí s poněkud falešným argumentem, že by ostatky měly zůstat v Turecku, protože to byla samotná vůle sv. Mikuláše a nazval Bari městem pirátů. Navíc zaměňuje Ježíška (italský „babbo natale“) se sv. Mikulášem, což je neodpuštělný omyl. Tomu však odporoval odborník na kult sv. Mikuláše G. Cioffari tím, že neexistují žádné dokumenty, které by sv. Mikuláš napsal nebo které by mluvily o jeho vůli, tudíž toto nelze tvrdit¹⁰⁵. Navíc nelze takto nahlížet na minulost a porovnávat ji se současností, ve středověku byly „krádeže“ relikvií opravdu častou a běžnou záležitostí. Ovšem i mezi samotnými obyvateli Bari se najdou tací (a jedná se spíše o výjimky), kteří si myslí, že šlo o krádež, za kterou se stydí a není tedy příliš co oslavovat. „V podstatě se jedná o sprostou krádež. Ale čas vše odpouští,“ říká jeden z nich, Mimmo (30 let, ateista). Ale církev odjakživa podporovala takové chování a pro víru byly v minulosti prováděny mnohem krutější činy než ukradení ostatků jejich světce. Dodává pak Mauro (24 let, agnostik). Naopak Davide (22 let, proticírkevní agnostik) si myslí, že: „Přítomnost světce v Bari posílila tisícileté vztahy s celým východním Středomořím a s ortodoxním světem: věřím, že také díky těmto vztahům se vyvinula obzvláště otevřená mentalita obyvatel Bari.“

Přestože si uvědomuji, že na základě takto omezeného vzorku respondentů (10 dotazovaných + náhodné rozhovory) nelze vyvozovat velké závěry, troufám si tvrdit, že podle mého pozorování, odpovědi mladé generace opravdu odpovídají momentální realitě a povaze oslav. Oslav si váží, těší se na ně a respektují je, jedná se o významnou událost takřka pro všechny, ať věřící či nevěřící, starší či mladou generaci. Jejich duchovní význam však zachovává především starší generace. Odpovídá tomu také fakt - účast na veřejné mši na náměstí, kde byli pouze velmi staří lidé a účast nebyla tak hojná jako při ostatních částech programu oslav. Otázkou tedy je, jakým směrem se tyto oslavy budou nadále vyvíjet. Stane se z nich čistě historická a kulturní událost a pozbydou duchovního, náboženského významu? To nemůžeme odhadnout, ale je to dost nepravděpodobné, pokud zbožnost u jižních obyvatel je opravdu tak silná, jak oni sami tvrdí.

---

¹⁰⁴ Ministro turco: “Le reliquie di San Nicola sono in una città di pirati” [cit. 8-4-2012]. Dostupné na WWW: <http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/ministro-turco-le-reliquie-di-san-nicola-sono-in-una-citta-di-pirati/>

¹⁰⁵ Ibid.

8. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit současné oslavy kultu a patrona města Bari svatého Mikuláše ve vztahu k náboženské tradici a mentalitě jižních obyvatel Itálie, s důrazem na význam těchto oslav pro dnešní obyvatele, a to především pro jeho mladou generaci. Oslavy zde slouží především jako prostředek identifikace místních obyvatel, zdroj hrdosti a pocitu příslušnosti k určité regionální národnostní skupině. Pro místní obyvatele je to nejen náboženská, ale především kulturní tradice vedoucí lidi k pospolitosti a solidaritě. Je to také příležitost k setkání i duchovnímu rozjímání a modlitbám. Jak je známo, jih Itálie je spojován se silným náboženským cítěním a tradicemi spojenými s touto zbožností, jako jsou oslavy světců a patronů města v téměř každém regionálním městě. Nejedná se tedy o zcela neobvyklý fenomén, je však výjimečný svým rozsahem a velikostí, i tím, že se do města Bari za účelem oslav sjíždějí poutníci z celého světa. Bezesporu mají tyto oslavy význam také pro ekonomický růst a prosperitu města.

Oproti ekonomicky aktivnějšímu, bohatšímu a hustě osídlenému průmyslovému severu, kde se soustředí většina výroby země, měl chudší zemědělský jih Itálie, spojený úzce s vírou a půdou, větší potřebu se identifikovat pomocí náboženství. O to je zajímavější jako místo bohaté na pestré lidové a náboženské tradice. Jednou z nich jsou právě velkolepé každoročně konané oslavy patrona města Bari svatého Mikuláše. Zájem o tohoto světce ve městě neupadá ani u mladé generace, i když pro ně jsou již oslavy spojené spíše se zábavou než s duchovní meditací.

Mentalita obyvatel severní části poloostrova má blíže k mentalitě spíše německé či švýcarské, založené především na racionalitě a dochvilnosti. Jih je pak jejich pravým protipólem, který žije pomalejším rytmem života a klade důraz především na kvalitu života. Obyvatelé severní a jižní Itálie tvoří jedno etnikum mluvící stejným jazykem i různými dialekty. Vzhledem k rozmanitosti země, však můžeme říct, že ani po 150. výročí sjednocení Itálie není toto etnikum jednotné posuzováno z hledisek kulturní a sociální antropologie. To se odráží také v symbolice a projevech regionální identity, jimiž může být nejen náboženský kult i různé další formy manifestace identity, včetně životního stylu, rodinných obřadů, tradiční stravy atd. Obyvatelé jižní Itálie, převážně zemědělci a rybáři, už povahou tradiční profese závislí na půdě a počasí, ovšem vždy měli a mají přirozenou potřebu ritualizace každodennosti i jednotlivých ročních období. Poněkud problematičtější je přitom známá skutečnost, že na oslavách místních světců a patronů jednotlivých měst či samotného regionu, které - tak jako slavnosti patrona sv. Mikuláše v Bari - nepochybně přinášejí obyvatelstvu vedle kulturních dojmů a slavnostních zážitků rovněž značný hospodářský užitek, tradičně participuje i místní mafie.

V práci jsem se snažila uplatnit především poznatky, získané z dostupné italské odborné literatury, kterou uvádím ve vlastním překladu. Přestože jsem někdy ani v této literatuře nenalezla uspokojivou odpověď na své otázky, doufám, že i předkládaná bakalářská práce, která usilovala o určitou sumarizaci a aktualizaci zmíněných poznatků, může být podnětem k zamyšlení nad významem a funkcemi regionálního náboženského kultu v dnešním světě. Víra a její projevy, přetrvávající po staletí, stejně jako charakter tradičních rituálů a předměty, spojené s těmito regionálními oslavami, se mohou stát cenným zdrojem informací, vypovídajícím o typické mentalitě, duchovní i materiální kultuře dnešních obyvatel jižní Itálie, kteří se podle realizovaného výzkumu mezi zdejšími usedlíky dosud cítí být spíše obyvateli konkrétního města, kraje či regionu.

Je těžké určit význam těchto oslav v dnešním globalizovaném a chaotickém světě pro člověka 21. století. Jedná se stále o silnou tradici a víru v Boha a ve světcce nebo komerční záležitost a výhodnou příležitost k obchodu? Nutné podotknout, že již samotné přenesení ostatků sv. Mikuláše nemělo čistě duchovní význam, ale již obyvatelé té doby si byli velmi dobře vědomi, jaký to bude mít pozitivní význam na ekonomiku města a obchodní vztahy. Oslavy v současnosti doprovázejí i programy, které zdánlivě zcela nesouvisejí se sv. Mikulášem, staly se však již součástí oslav a tradice. Jedná se například o dlouhý průvod dvaceti muzikantů v červeno-oranžovém oblečení¹⁰⁶, nazvaný orchestr Bandita¹⁰⁷, hrající na různé bubínky a nástroje v brazilském rytmu samby, aby uctili patrona města. Proč zrovna brazilské rytmy? Co mají společného se svatým Mikulášem z Bari? Především hlavní myšlenku skupiny, a to je spojení odlišných kultur. Mikuláš je symbolem světcce, který spojuje západní a východní svět, i rozdílné víry. Podle názoru přihlížejících je to velmi dobře zvolená zábava, která oslavy oživuje a přitahuje také pozornost mladých lidí k tradicím.

Zajímavým fenoménem moderní doby je virtualizace této události. Dnes je možné sledovat mše i ostatní průběh oslav on-line (na webových stránkách věnovaných svatému Mikulášovi), kromě toho je také k dispozici DVD *“Bari il Santo La festa”* (v italštině, angličtině a ruštině) nebo hraný dokument představující translaci ostatků ve středověku, nazvaný *“Dove sorge il sole”* (Kde vychází slunce). V roce 2012 vyjde další dokument Antonia Palumba zaznamenávající oslavy sv. Mikuláše v Bari nazvaný *“Nicola. Cozze, kebab & coca cola”*. Zájem tedy jistě neupadá, ale těžiště oslav se - také v zájmu vzrůstajícího turismu - zřejmě zčásti přesouvá z religiálních do zábavných či komerčních forem, které jejich průběh provázejí.

---

¹⁰⁶ Viz obrázek 22

¹⁰⁷ oficiální video skupiny dostupné na: <http://www.youtube.com/watch?v=YuyK92201yU>

V budoucí navazující diplomové práci bych se ráda věnovala z větší části právě terénnímu výzkumu a uskutečnění více rozhovorů, případně i video záznamu oslav (či krátkému dokumentu), při kterých se zaměřím na generaci od 40 let a výše a význam oslav právě pro starší generaci, ale také na srovnání odlišného uctívání sv. Mikuláše v Bari a v Čechách.

9. Bibliografie

Literatura

Bode, Jean. *Il Miracolo di San Nicola*. Parma: Pratiche Editrice, 1987

Cioffari, Gerardo. *San Nicola di Bari (Santi e sante di Dio)*. San Paolo Edizione, 1997.

Cioffari, Gerardo. *Gli zar di Serbia, la Puglia e San nicola: una storia di santità e di violenza*. Bari: Centro studi nicolaiani, 1989.

Jones, Charles W., *Nicola Biografia di un a leggenda*, Bari: Economica Laterza 2007, str. 264 (originál: *Saint Nicholas of Myra, Bari, and Manhattan. Biography of a Legend*. The University of Chicago 1978)

Lavermicocca, Nino, *Città e il patrono, Bari alla ricerca di una identità storico-religiosa in: Il segno del culto S. Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987

Lavermicocca, Nino. *Il segno del culto: San Nicola: arte, iconografia e religiosità popolare*. Bari: Edipuglia, 1987

Lavermicocca, Nino, *San Nicola tra iconografia e religiosità popolare in San Nicola*, Bari 1987

Lucatuorto, Giuseppe. *La città di San Nicola*. Bari: Adriatica, 1980.

Minerva, F.P., *San Nicola e il mondo dell'infanzia in: Otranto, G., San Nicola di Bari e la sua Basilica: culto, arte, tradizione*. Milano: Electa, 1987

Otranto, Giorgio, *San Nicola di Bari e la sua Basilica: culto, arte, tradizione*. Milano: Electa, 1987

Schauber, Vera; Schindler, Hanns Michael. *Rok se svatými*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1997.

Spezzacatene, Luigi, *1087 i costumi della traslazione*, Bari: Artelier 2010

Tarroni, Laura, *La festa di S. Nicola nelle istituzioni scolastiche medievale*. Bari: Centro studi Nicoliani 1988

Elektronické zdroje

SANNICOLA DE BARI LA FESTA DEGLI SCOLARI... [on line]. [cit. 12-2- 2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.marinacepedafuentes.com/2008/12/san-nicola-de-bari-la-festa-degli.html>

Informazione sulla citta di Bari. [on line]. [cit. 05-11- 2011]. Dostupné na WWW:
http://www.eventiesagre.it/citta_Bari/_Bari_BA.html

Dialetto barese [on line]. [cit. 05-02- 2012]. Dostupné na WWW:
<http://it.wikipedia.org/wiki/Dialetto>

Bari, comincia oggi la sagra di San Nicola Corteo storico il 7 [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.lagazzettadelmezzogiorno.it/notizia.php?IDNotizia=422746&IDCategoria=1>

Da Liegi a Bari a piedi, nel nome di San Nicola [on line]. [cit. 20-6-2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/da-liegi-a-bari-nel-nome-di-san-nicola/>

FESTEGGIAMENTI PER SAN NICOLA: AL VIA OGGI LE INIZIATIVE IN PROGRAMMA [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW:
http://www.lucaturi.it/2011/04/post_2689.shtml

Festa di San Nicola - Sagra di Maggio 2011 [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.sagreinpuglia.it/puglia-news/news-bari-e-provincia/36-bari-news/2752-festa-di-san-nicola-sagra-di-maggio-2011.html>

Corteo San Nicola, la prova costume [on line]. [cit. 20-5- 2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/corteo-san-nicola-la-prova-costume/>

1087 I costumi della Traslazione - Ebrei Turchi ed Armeni [on line]. [cit. 30-4- 2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.sagreinpuglia.it/puglia-news/news-bari-e-provincia/36-bari-news/1382-1087-i-costumi-della-traslazione-ebrei-turchi-ed-armeni.html>

San Nicola, sorteggiati i due pescherecci [cit. 30-4-2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/san-nicola-sorteggiati-i-due-pescherecci/>

Festa di San Nicola, pronto il piano sicurezza [cit. 14-6-2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/festa-di-san-nicola-pronto-il-piano-sicurezza/>

Bari, San Nicola torna a Santo Spirito [cit. 14-6-2011]. Dostupné na WWW:
<http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/ed-a-santo-spirito-torna-san-nicola/>

San Nicola va per mare, tantissimi i baresi dietro le transenne [cit. 10-5-2011]. Dostupné na WWW: <http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/bari-san-nicola-va-per-mare-i-suoi-devoti-dietro-le-transenne/>

San Nicola, la prima messa in diretta tv su Antenna Sud [cit. 05-02-2012]. Dostupné na WWW:
<http://www.antennasud.com/senza-categoria/san-nicola-la-prima-messa-in-diretta-tv-su-antenna-sud/> , <http://www.basilicasannicola.it/>, <http://www.antennasud.com/>

Ministro turco: “Le reliquie di San Nicola sono in una città di pirati” [cit. 8-4-2012]. Dostupné na WWW: <http://www.antennasud.com/sezioni/news/attualita/ministro-turco-le-reliquie-di-san-nicola-sono-in-una-citta-di-pirati/>

Bari, c'è la Bandita: festa di San Nicola a ritmo di samba [cit. 8-4-2012]. Dostupné na WWW:
<http://www.ilquotidianoitaliano.it/gallerie/2011/05/news/bandita-samba-per-rendere-omaggio-a-san-nicola-80847.html/>

oficiální video skupiny La Bandita dostupné na:
<httpv://www.youtube.com/watch?v=YuyK922O1yU>

<http://www.flickr.com/photos/marcri/3174144236/in/photostream/> (odkaz na fotografie)

<http://www.antennasud.com/sannicola/> (odkaz na videa věnovaná oslavám sv. Mikuláše)

10. Přílohy

Vlastní terénní výzkum: dotazníky

1.) Jaký význam má pro vás svatý Mikuláš, patron města Bari?

Nicola: Víme, že existuje stvořitel. A světcí hovoří o stvořiteli, proto jsou významní.

Germano: Je to postava neodmyslitelně spojená s městem a historií města Bari. Symbol, který spojuje obyvatele města a dodává tím městu jistý charakter a identitu.

Ale: Věřím, že oslavy sv. Mikuláše jsou velkou událostí pro obyvatele Bari. Nejsem věřící, ale oslavy se mi velmi líbí.

Mimmo: Nemá pro mě žádný význam. Kdyby nebyl, bylo by mi to jedno.

Alessia: Je to světec a patron města. I kdyby snad doopravdy existoval, já na svaté nevěřím.

Pino: Svatý Mikuláš je světec. Svatý znamená "vytržen ven ze světa". Ten, kdo rozpozná opravdové světce, je pouze Bůh, který bude soudit v poslední den soudu. Svatí jsou všichni ti, kdo uvádějí v praxi Písmo svaté, meditovali a modlili se ve dne v noci.

Mauro: Sv. Mikuláš je patronem města Bari. Je to světec a symbol, který spojuje jednou ročně všechny obyvatele Bari, ale nejen to. Připomínáme si ho při obrovských oslavách, kdy se kromě jiného slaví po 3 dny přenesení ostatků sv. Mikuláše průvodem podél pobřeží Bari. Pro mnohé jsou to náboženské oslavy. Pro jiné pouze příležitost či záminka k oslavám, k užívání si společenské události. Možnost prožívat radost a štěstí, kterou tato oslava přináší, přitom popíjejí pivo Peroni a jedí při tom slavné housky s chobotnicí.

Fabio: Znamená pro mě především folkloristickou tradici města Bari, bohatou na tradiční události náboženského i čistě společenského charakteru.

Davide: Jsou to slavnosti, které spojují celé moje město a některé věřící, a to místní i ze zahraničí (z větší části ortodoxní věřící pocházející z Ruska a severo-východní Evropy) k tradičním událostem náboženského charakteru a (nebo) k zábavě. Pro mě je to tradičně se opakující událost, která mi nabízí především příležitost setkat se s přáteli.

2.) Má podle vás smysl v dnešním světě oslavovat svatého, není to již překonaná záležitost?

Nicola: Je důležité si připomenout prostřednictvím oslav lásku k celému světu.

Vincenzo: Podle mě jsou oslavy dobrou kulturní tradicí, ale neslouží k oslavě svatého, nýbrž pouze k tomu být pohromadě.

Ale: Jak už jsem řekl, nejsem věřící, a proto podle mě nemá smysl uctívat svatého.

Germano: V dnešním světě se význam oslav svätce změnil, zůstává neměnný pro věřící, ale nabývá společenského významu ve formě sociálně kolektivního stmelení lidí i pro nevěřící. Tedy ano, má význam v ohledu na tradici spojenou s oslavami.

Mimmo: Nemá smysl oslavovat svätce, protože je to pouze záminka k tomu, aby se zvýšil ekonomický růst města, zlepšil obchod a podpořily se obchodní aktivity.

Alessia: Má smysl oslavovat svätého, protože to přivádí do města turisty a tím také městu bohatství.

Pino: Oslavovat je vždy dobré. Obzvláště v těžkých časech, bez nadějí, kdy lidé u moci rozšiřují mezi lidmi strach a úzkost, aby kontrolovali a manipulovali s myšlením všech národností pro vytvoření Nového světového řádu. Dělat oslavy je způsob, jak znovu oživit náměstí, ulice a dát možnost znovusetkání se rodin, přátel, je to příležitost k zapojení se do městského života. Dělat oslavy pro svätce jako patrona města znamená také důvěřovat a přiblížit se více k Bohu, který obětoval svého syna pro spasení duší. Vlastně žádné město nemá jako patrona Ježíše, kterému jsou dány a podřízena veškerá moc a síla. V Bibli je napsáno, že pouze po druhém příchodu Ježíše Krista budou města svěřena svätcům. Je potřeba být na pozoru, ke komu se obrácíme s žádostí o ochranu a pomoc.

Mauro: Ano oslavy mají smysl, už jen ze společenského hlediska, ať už se jedná o svätce, Vánoce či Silvestra. Spojuje to lidi. Dále je to pro obyvatele Bari opravdu důležitá tradice, která tím vytváří silný pocit duchovní příslušnosti mezi všemi členy společnosti.

Fabio: V podstatě nemá smysl oslavovat svätce, ale důležitější je oslava jako taková, jako kdyby tu bylo povýšení ducha k příslušnosti k městu. V dnešním světě je téma víry na rozdíl od minulých desetiletí méně prožívané a méně cítěné samotnou populací.

Davide: Je bez pochyb, že zbožnost a lidová kultura, prvky, díky kterým se zrodily oslavy jako tato slavnost, dnes skoro zcela pozbyly smyslu. Náboženský smysl svátku přetrvává ještě v nějakých malých hrstkách obyvatel, velmi úzce spjatých s událostmi jako je mše na moři při vyloďování sochy světce nebo procesí v centru města. Jedná se už spíše o objekty charakterizované sociálně ekonomickými podmínkami (rodiny rybářů a dělníků s nízkým a středním vzděláním, jejichž následovníci byli začleněni do lidových vrstev města před první masovou urbanizací z 50. let) a zeměpisnými podmínkami (ti, které bychom mohli nazývat „i baresi doc“: obyvatelé tradičně lidových čtvrtí jako Libertà¹⁰⁸ a Bari Vecchia nebo nových lidových čtvrtí jako San Paolo a San Pio). Ostatní již oslavy neprožívají jako náboženskou tradici, ale živí ji.

3.) Účastníte se aktivně oslav svatého Mikuláše (procesí, historického průvodu, mší)? Jak oslavujete tyto svátky právě vy?

Nicola: Účastním se pouze pasivně.

Germano: Když mohu, účastním se jednotlivých událostí oslav jako „adoptovaný“ obyvatel Bari, ale tím, že žiju v jiném městě, znám lépe rituály spojené s oslavami mého současného města.

Ale: Účastním se a sleduji historický průvod, protože se mi velmi líbí jako připomenutí historické události a její rekonstrukce, ale neúčastním se procesí a mší.

Mimmo: Občas se jich účastním, protože se mi líbí jejich folkloristický, až divadelní charakter.

Alessia: Neúčastním se mší, procesí a dalších náboženských aktivit. Účastním se oslav pohanských, které spočívají v procházkách mezi stánky, ve sledování ohňostrojů a v pití moře piva.

Pino: V Bari se slaví především s místním pivem, chobotnicemi, dalšími chutnými pokrmy, ohňostrojí a leteckou přehlídkou. Procesí, mše a historický průvod pak uzavírají pomyslný kruh opravdové pohanské slavnosti. Někteří lidé utrácejí spoustu peněz, aby mohli nést na ramenou velmi těžkou sochu blahoslaveného světce. Navíc místní monsignor nosí na krku kříž z půlkilového zlata. Je to čisté modlářství. Čtete také druhé přikázání napsané v Bibli: Exodus 20, 4-6¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ Čtvrť, ve které jsem rok žila

¹⁰⁹ 4 Neučiníš sobě rytiny, ani jakého podobenství těch věcí, kteréž jsou na nebi svrchu, ani těch, kteréž na zemi dole, ani těch, kteréž u vodách v podzemí. 5 nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti. Nebo já jsem Hospodin Bůh tvůj, Bůh silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteříž nenávidí mne 6 a činící milosrdenství nad tisíci těmi, kteříž milují a ostříhají přikázání mých.

Mauro: Každý slaví svého svätce po svém, někdo chodí na mše, další se účastní procesí a nebo jako já připijí na zdraví sobě a svým přátelům, ohromen vřelou atmosférou města.

Fabio: Co se týká mé osobní zkušenosti, prožívám oslavy sv. Mikuláše s přáteli, jako by to byl jakýkoliv jiný den s tím rozdílem, že během těchto dnů se procházka po Bari promění neuvěřitelným způsobem. Neúčastním se náboženských rituálů.

Davide: Pro mě oslavy znamenají především strávení příjemných večerů požíváním tradičních pokrmů, jako jsou scagliozze a popizze (prodávány na každém rohu v ulicích starého města), dále doprovázením mých mladších bratrů na představení Frece Tricolori (letecké přehlídky) nebo sledováním soutěže ohňostrojů podél moře. Také jsem několikrát využil těchto oslav, abych pomáhal při nejtradičnějších náboženských oslavách, ale činil jsem tak spíše z pohledu zvědavého „turisty“ a učence, než z pohledu věřícího či „barese doc“ (původního obyvatele města Bari).

4.) Oslavy svätého Mikuláše se slaví v Bari každý rok a jsou významnou součástí místní tradice. Je podle vás nezbytné tuto tradici zachovat, chránit ji a dodržovat, nebo se poslední dobou z těchto oslav stává spíše komerční záležitost a příležitost k zábavě?

Nicola: Oslavy slouží vždy dobré věci, i ty komerční.

Germano: Tradice se zachovává jako stále živé a pulzující svědectví minulosti v myslích a činech mnohých obyvatel Bari. Smíšení svätého a profánního je nevyhnutelné především v současném světě a získává oboustranný respekt dvou zainteresovaných stran (věřících i nevěřících).

Ale: Věřím, že oslavy svätého Mikuláše jsou velmi důležitou událostí, když vezmeme v úvahu, že tady na jihu hraje náboženství důležitou roli v životě lidí. Nemyslím, že je příliš komerční a jsem přesvědčen, že přetrvá jako tradice nadále a bude tak i chráněna.

Mimmo: I když jsem proti náboženským manifestacím, každopádně věřím, že oslavy sv. Mikuláše jsou událostí, která spojuje obyvatele Bari a je to příležitost k tomu, jak nalézt svoji teritoriální identitu, která by se jinak nejspíše pomalu vytrácela. Proto je ve své podstatě důležité tradice dodržovat.

Alessia: Je důležité zachovávat tradice. I když nejsem věřící, jsou to každopádně důležité oslavy jisté kulturní hodnoty. A je správné, že se stává zároveň i komerčním svátkem.

Pino: Svět se pomalu snaží zbavit věřících, kultur a veškerých tradic, je to napsáno v Bibli a je tedy dobré oslavy chránit.

Mauro: Zajisté jde o oslavy, které převyšují jen prostou zábavu. Samotná tradice nemá mnoho společného s dnešním zkomerčněním této události. Nelze ale popřít, že oslavy sv. Mikuláše přivádějí do města spoustu poutníků, turistů a ostatních milovníků oslav patronů měst z různých koutů Apulie, ale i celé jižní Itálie.

Fabio: Je naší povinností tyto tradice uchovávat a udržovat, i když se už z nich bohužel stal typicky komerční fenomén.

Davide: Mám málo důvěry v ochraňování a zachovávání fenoménů, které přirozeně vznikly a měly by tedy být spontánní: pokud ale ztratí na aktuálnosti, dále je zachovávat by znamenalo pouze jejich muzeifikaci. Pod slovem "ochrana" se v Apulii často skrývají marketingové záměry, jejichž cílem je přeměna oslav na lákadlo pro turisty. Zůstalo jen málo tradičního, co stojí za to ochraňovat. Jediný správný způsob ochrany toho, co ještě zůstává z lidové místní kultury, by měl projít radikální společenskou změnou. Bohužel ji dnes vidím dosti nemožnou. To, co nám tedy zbývá, je doufat, že se tyto oslavy obrodí spontánně, jakýmsi znovuzrozením v té samé komunitě věřících občanů. Dále bychom se měli pokusit o její restituci ve spojení s místními institucemi: zachovat to, co se dělalo po 900 let a co skoro upadlo v zapomnění za posledních 50 let.

5.) Chcete dodat nějaký další postřeh k tématu?

Nicola: Každé místo má svého světce a každý svatý je ztělesněním božského.

Germano: Nejen oslavy, ale celý citový a duchovní význam, který má postava sv. Mikuláše pro obyvatele Bari především u starých lidí a věřících, vytváří opravdu velmi sugestivní a významný odraz mentality národa, obyvatel Bari, ale i velké části celé jižní Itálie a jako taková si zaslouží pozornost a hlubší studium, pokud chceme lépe poznat tento svět a tuto mentalitu.

Ale: Oslavy svatého Mikuláše silně spojují obyvatele Bari a přinášejí jim hezké okamžiky a zážitky. Komerční stránka podporuje ekonomický chod města a přispívá k zachování náboženských tradic. Je neodmyslitelnou součástí našeho života.

Mimmo: V podstatě se jedná o sprostou krádež. Ale čas vše odpouští.

Mauro: Přenesení ostatků do Bari je bezpochyby kontroverzním činem. Ovšem církev odpradávná podporovala takové skutky. Pro víru byly v minulosti prováděny mnohem krutější činy, než je okradení jiného národa odvezením ostatků jejich světce.

Davide: Myslím, že by bylo zajímavé spojit oslavy sv. Mikuláše se sympóziem o kulturních dopadech dávné krádeže relikvií světce na mentalitu dávných i dnešních obyvatel Bari. Přitom přenos světce do Bari posílilo tisícileté vztahy s celým východním Středoziemím a ortodoxním světem. Věřím, že také díky jim se vyvinula obzvláště otevřená mentalita obyvatel Bari.

Informace o respondentech:

Carnevale, Davide Nicola. 22 let, student, novinář ve webové televizi v Bari. Proticírkevní agnostik.

Citarella, Fabio. 27 let, student, Bari. Ateista.

Domenico, 32 let, hasič. Narozen v Bari, žije v Lecce, ateista.

Germanò, Germano. 22 let, student. Narozen ve Valenzanu (provincie Bari), pasivní věřící, téměř ateista.

Helmut Mingozi, Mauro. 24 let, student, narozen v Německu, žijící v Bari. Agnostik.

Loiacono, Nicola. 44 let. Pracující student, narozen v Bari. Věřící.

Milella, Alessia. 29 let, studentka. Pochází z Bari, ateistka.

Pino, 41 let. Muzikant skupiny Rhomanife (necírkevní křesťanská skupina pro šíření lásky mezi národy), pochází z Bari, věřící.

Tomasicchio, Vincenzo. 33 let, aktivní věřící, dělník.

Vilella, Alessandro. 32 let, pracuje v cestovní kanceláři. Narozen v Bari, žije ve městě Modugno. Ateista.

Obrázkové přílohy